

rijksuniversiteit
groningen

faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen

Van financiële onzekerheid naar ontevredenheid

De invloed van financiële situatie op de tevredenheid over overheidsfunctioneren en de rol van gepercipieerde armoede

Bachelorwerkstuk 2024-2025

Sanne de Boer (S5363950)

S.de.boer.30@student.rug.nl

Inleverdatum: 04-06-2025

Begeleider: Marina Roos

Tweede lezer: Jaap Nieuwenhuis

Abstract

In dit onderzoek wordt het verband tussen de financiële situatie van iemand en de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren onderzocht en wordt er gekeken naar de rol van een grote mate van gepercipieerde armoede in de samenleving hierbij. Het percentage mensen in Nederland dat zich niet gehoord voelt en zich niet vertegenwoordigt voelt door de overheid lijkt erg hoog te zijn blijkt uit cijfers van het Sociaal en Cultureel Planbureau (2024). Deze ontevredenheid over aspecten van de overheid kan zorgen voor druk op de legitimiteit en op het functioneren van de overheid. Dit terwijl er aan een hoge mate van tevredenheid over het functioneren van de overheid juist positieve gevolgen zitten voor de samenleving, waaronder het gevoel van meedoen en een hogere mate van participatie bij politieke activiteiten. Het is daarom van belang om te onderzoeken waarom de ontevredenheid zo hoog ligt. De onderzoeksvraag die hierbij centraal staat is: *‘In hoeverre beïnvloedt iemands financiële situatie de tevredenheid over het functioneren van de overheid, en in welke mate versterkt de perceptie van armoede in de samenleving deze relatie?’*. Naar aanleiding van literatuuronderzoek wordt verwacht dat een slechtere financiële situatie zorgt voor een hogere mate van ontevredenheid over het functioneren van de overheid en dat een hogere mate van gepercipieerde armoede in de samenleving deze relatie versterkt. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van data van het LISS Panel (Longitudinal Internet Studies for the Social Sciences). Uit verschillende vragenlijsten zijn vragen gebruikt om de concepten ‘financiële situatie’, ‘tevredenheid overheidsfunctioneren’, ‘perceptie armoede’ en de drie controlevariabelen ‘leeftijd’, ‘opleidingsniveau’ en ‘stedelijkheid woonplaats’ te meten. Vervolgens zijn met behulp van een hiërarchische lineaire regressieanalyse (N=770) de opgestelde hypothesen getoetst. Uit de analyse bleek dat een slechtere financiële situatie zorgt voor een lagere tevredenheid over het functioneren van de overheid. Gepercipieerde armoede in de samenleving lijkt hierbij geen rol te spelen. Wel zijn er enkele beperkingen aan dit onderzoek waar rekening mee gehouden moet worden bij het interpreteren van de resultaten, waaronder de manier van selecteren van respondenten gezien de afhankelijkheid van de respondenten in de data, de onvolledige meting van het concept ‘perceptie armoede’ en het gebruik van gegevens van het LISS Panel welke bestaat uit zelfrapportage. Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen om het gevonden verband verder te onderzoeken om zo voor mogelijk effectief beleid te kunnen zorgen om de tevredenheid over het overheidsfunctioneren te verhogen gegeven de positieve gevolgen die een hogere mate van tevredenheid met zich meebrengt.

Inhoudsopgave

Abstract.....	1
Inleiding.....	4
Theorie.....	8
<i>Financiële situatie en tevredenheid overheidsfunctioneren</i>	<i>8</i>
Egotropische evaluatie	8
<i>Rol van perceptie armoede</i>	<i>11</i>
Sociotropische evaluatie	11
<i>Controlevariabelen</i>	<i>13</i>
Leeftijd	13
Opleidingsniveau	14
Stedelijkheid woonplaats	14
Methoden.....	15
<i>Dataset LISS Panel</i>	<i>15</i>
<i>Meetinstrument.....</i>	<i>17</i>
Financiële situatie	18
Perceptie armoede.....	18
Tevredenheid overheidsfunctioneren	19
Leeftijd	19
Opleidingsniveau	20
Stedelijkheid woonplaats	20
<i>Analyse-opzet</i>	<i>20</i>
Resultaten	23
<i>Beschrijvende statistieken</i>	<i>23</i>
Univariate statistieken.....	23
Bivariate statistieken	25
<i>Modelfit</i>	<i>27</i>
Assumptiecontrole, multicollineariteit en mogelijke uitbijters	29
<i>Hypothesetoetsing</i>	<i>30</i>
Conclusie en discussie	33
Literatuurlijst	38
Bijlage 1	43
<i>Financiële situatie</i>	<i>43</i>
<i>Tevredenheid overheidsfunctioneren.....</i>	<i>48</i>
<i>Perceptie armoede</i>	<i>49</i>
<i>Leeftijd.....</i>	<i>51</i>
<i>Opleidingsniveau.....</i>	<i>53</i>
<i>Stedelijkheid woonplaats</i>	<i>56</i>
Bijlage 2	59

<i>Bivariate analyse</i>	60
<i>Multivariate analyse</i>	61
Lineaire regressieanalyse met alle observaties	62
Interpretatie interactie-effect.....	63
Lineaire regressieanalyse zonder mogelijke uitbijters	65
Logistische regressieanalyse	67
Bijlage 3	71
<i>Modelfit</i>	71
<i>Assumptiecontrole</i>	72
<i>Modeldiagnostiek</i>	74
<i>Multicollineariteit</i>	79

Inleiding

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP, 2024) blijkt dat ruim 43 procent van de Nederlanders zich niet gehoord voelt door de Nederlandse overheid. Daarnaast geeft zelfs ruim 60 procent aan dat ze het gevoel hebben dat de politiek in Nederland hun belangen onvoldoende vertegenwoordigt. Deze cijfers zijn zorgelijk, aangezien de mate waarin mensen zich gehoord voelen en vertegenwoordigt voelen van invloed is op het vertrouwen en de tevredenheid met de politiek en de overheid (SCP, 2024).

Het is niet alleen van belang dat burgers in zekere mate tevreden zijn over de overheid en de politiek vanwege de positieve gevolgen voor de samenleving daarbij, maar ook vanwege de negatieve gevolgen voor de samenleving wanneer dit niet het geval is. Het is namelijk belangrijk dat iedereen in Nederland zich erkend en begrepen voelt door de overheid, want wanneer dit niet het geval is zullen mensen minder betrokken zijn en minder actief deelnemen aan de samenleving en democratische processen (Miltenburg et al., 2024). Deze mindere betrokkenheid en mindere actieve deelname kan er namelijk voor zorgen dat de legitimiteit van het openbaar bestuur verminderd en hiermee ook het functioneren van de overheid onder druk wordt gezet (Andeweg, 2014). Dit terwijl er aan een hoge mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren juist ook belangrijke positieve gevolgen zitten voor de samenleving. Wanneer mensen zich gehoord voelen door de overheid en door de politiek, versterkt dit het gevoel dat meedoen aan de samenleving en de politiek zin heeft. Hierdoor voelen mensen zich ook meer betrokken bij de samenleving (Miltenburg et al., 2024). Dit is belangrijk voor de sociale cohesie in de samenleving, aangezien sociale cohesie gaat om de verbondenheid die mensen met elkaar hebben en het vertrouwen dat zij hebben in instituties (SCP, z.d.). Daarnaast zorgt betrokkenheid ervoor dat er meer politiek geparticipeerd wordt door mensen zoals bijvoorbeeld door te gaan stemmen, door petities te tekenen en vaker te werken binnen politieke- en overheidsorganisaties (Miltenburg et al., 2024; Turper & Aarts, 2015). Daarnaast wordt bij een hoge mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren de legitimiteit van het openbaar bestuur en het functioneren van de overheid niet onder druk gezet (Andeweg, 2014).

De positieve gevolgen bij tevredenheid over het functioneren van de overheid en de negatieve gevolgen bij ontevredenheid maken het relevant om te onderzoeken hoe de financiële situatie samenhangt met deze tevredenheid, aangezien dit verband in eerder onderzoek nog

onvoldoende is belicht. Een verklaring van dit verband tussen financiële situatie en tevredenheid over het overheidsfunctioneren kan ervoor zorgen dat er gerichte en effectieve beleidsplannen worden gemaakt op basis van de oorzaken van dit verband.

De tevredenheid over het functioneren van de overheid is namelijk de subjectieve beoordeling die mensen hebben over de prestaties van de overheid (Yuan et al., 2024). Gegeven dat tevredenheid over het overheidsfunctioneren een van de determinanten van vertrouwen in de overheid is, wordt ook onderzoek naar vertrouwen in de overheid hierbij meegenomen (Murtin et al., 2018). Uit eerder onderzoek blijkt al dat er verschillende factoren zijn die van invloed zijn op het vertrouwen en de tevredenheid van de overheid (Creel, 2022; Anderson & Tverdova, 2003; Wroe, 2016). Zo hangt de mate van vertrouwen in de overheid onder andere af van de religiositeit van iemand. Een hogere mate van religiositeit zorgt namelijk voor een hogere mate van vertrouwen in de overheid (Creel, 2022). Maar niet alleen religiositeit heeft invloed op de tevredenheid en het vertrouwen in de overheid. Ook politieke voorkeur lijkt van invloed te zijn op een hogere mate van vertrouwen en tevredenheid in de overheid. Zo lijkt iemand meer tevreden te zijn wanneer iemand behoort tot de politieke meerderheid in een land, dus wanneer de partij waarop iemand gestemd heeft aan de macht is in een land (Anderson & Tverdova, 2003). Ook blijkt uit eerder onderzoek dat economische onzekerheid, waaronder moeite met rondkomen, een negatieve invloed heeft op het vertrouwen en de beoordeling van mensen van de politiek (Wroe, 2016).

Met name de economische onzekerheid lijkt door de inflatie van de afgelopen jaren voor grote problemen te zorgen bij veel mensen. Zo kunnen steeds minder mensen door de inflatie rondkomen van het geld dat zij te besteden hebben en hiervan de kosten van het levensonderhoud betalen (NOS, 2023). Het aandeel mensen dat hier moeite mee heeft, steeg van 1 op de 8 mensen naar 1 op de 5 mensen (NOS, 2023). Dit is zorgelijk gezien het hebben van een slechte financiële situatie veel negatieve gevolgen met zich meebrengt. Wanneer mensen in een slechte financiële situatie zitten, kan dit op langere termijn leiden tot een kortere levensverwachting, tot meer stress en tot psychische klachten zoals onder andere depressie (Movisie, z.d.). Zorgen over de eigen financiële situatie leiden er daarnaast toe dat mensen minder vertrouwen hebben in de overheid (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2025). Hiermee lijkt de financiële situatie van mensen dus een van de belangrijke oorzaken te zijn van een lagere tevredenheid over het functioneren van de overheid.

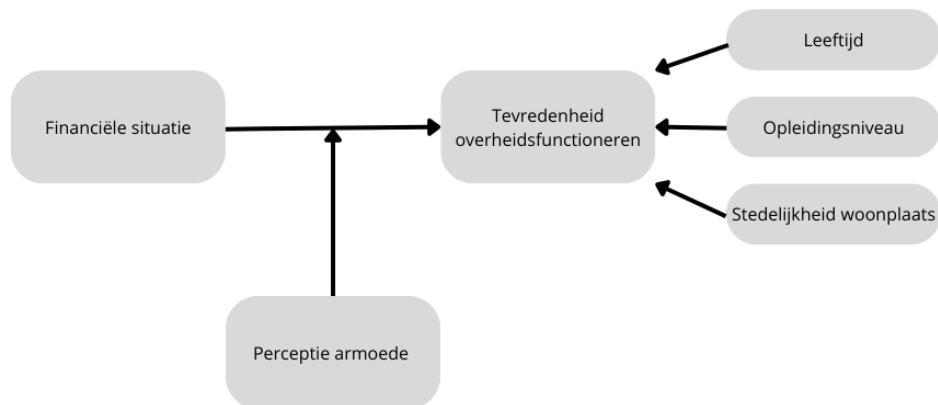
Maar niet alleen persoonlijke omstandigheden, zoals iemands financiële situatie, religiositeit en politieke voorkeur lijken een rol te spelen bij de beoordeling van het functioneren van de overheid, ook lijken de gepercipieerde prestaties van de overheid – oftewel de manier waarop mensen het functioneren van de overheid subjectief ervaren – te zorgen voor een nog negatievere evaluatie van het overheidsfunctioneren (Reid et al., 2023). Percepties over overheidsbeleid, zoals de subjectieve ervaring dat armoede een groot probleem is in de samenleving dat onvoldoende wordt aangepakt, kunnen het vertrouwen en de tevredenheid in de overheid en de politiek nog verder ondermijnen. Uit eerder onderzoek blijkt namelijk dat zowel persoonlijke omstandigheden als maatschappelijke omstandigheden een rol lijken te spelen bij de beoordeling over de prestaties van de overheid, waar zorgen over maatschappelijke omstandigheden zelfs de zorgen over persoonlijke omstandigheden lijken te versterken (Wroe, 2016; Reid et al., 2023; Hearn, 2019).

Op basis van deze inzichten wordt in dit onderzoek een combinatie tussen de invloed van persoonlijke problemen en maatschappelijke problemen gemaakt om zo de gezamenlijke invloed hiervan op de beoordeling van de overheidsprestaties te onderzoeken. Zo wordt onderzocht of de aanwezigheid van zorgen over maatschappelijke omstandigheden het al bekende verband tussen iemands financiële situatie en de tevredenheid over het functioneren van de overheid versterkt. Dit is interessant om te onderzoeken omdat het kan helpen bij het begrijpen wat mogelijke oorzaken en versterkers zijn voor de ontevredenheid over het overheidsfunctioneren. Dit onderzoek onderscheidt zich van eerder onderzoek doordat niet alleen het causale verband tussen iemands financiële situatie en de mate van tevredenheid in het overheidsfunctioneren wordt onderzocht, maar ook de invloed van ervaren armoede in de samenleving op dit verband.

De invloed van iemands financiële situatie en de gepercipieerde armoede in de samenleving op de tevredenheid over het functioneren van de overheid wordt onderzocht aan de hand van de onderzoeksvraag ‘In hoeverre beïnvloedt iemands financiële situatie de tevredenheid over het functioneren van de overheid, en in welke mate versterkt de perceptie van armoede in de samenleving deze relatie?’ en wordt schematisch weergegeven in onderstaand onderzoeksmodel (figuur 1).

Aan de hand van data afkomstig van de Longitudinal Internet Studies for the Social Sciences (LISS) wordt dit onderzoek uitgevoerd. Zo wordt er met behulp van de data in dit onderzoek gekeken naar de invloed van iemands financiële situatie op de tevredenheid over het

functioneren van de overheid en wordt dit gecombineerd met inzichten uit eerdere onderzoeken en theorieën. Op dezelfde manier wordt gekeken naar de mogelijk versterkende rol van gepercipieerde armoede in de samenleving op deze relatie.

Figuur 1: onderzoeksmodel schematisch weergegeven

Theorie

Financiële situatie en tevredenheid overheidsfunctioneren

De mate van tevredenheid over het functioneren van de overheid hangt af van verschillende factoren. Een van deze factoren lijkt iemands financiële situatie te zijn (Wroe, 2016). De tevredenheid over het functioneren van de overheid weerspiegelt namelijk de subjectieve evaluatie van de prestaties van de overheid op verschillende onderdelen vanuit het perspectief van burgers (Yuan et al., 2024). Wanneer de tevredenheid over het overheidsfunctioneren hoog is onder burgers, zorgt dit namelijk voor het behouden en het bereiken van stabiliteit en effectiviteit van de overheid (Yuan et al., 2024).

Deze tevredenheid over het functioneren van de overheid kan op verschillende manieren geëvalueerd worden door mensen, namelijk op microniveau en op macroniveau. Wanneer evaluatie plaatsvindt op basis van onzekerheid op het microniveau, wordt dit ook wel 'egotropische evaluatie' genoemd. Wanneer evaluatie plaatsvindt op basis van onzekerheid op het macroniveau, wordt dit ook wel 'sociotropische evaluatie' genoemd. Egotropische evaluatie houdt in dat mensen naar de persoonlijke omstandigheden van zichzelf kijken en op basis van deze persoonlijke omstandigheden een subjectief beeld vormen van de prestaties van de overheid (Watson et al., 2022). Sociotropische evaluatie houdt in dat mensen op basis van maatschappelijke en economische omstandigheden een subjectief beeld vormen van de prestaties van de overheid (Watson et al., 2022). Bij de beeldvorming van de prestaties van de overheid door te kijken naar de persoonlijke financiële situatie, gaat dit om evaluatie op basis van onzekerheid op het microniveau.

Egotropische evaluatie

Allereerst vormen mensen dus een oordeel over de tevredenheid over het overheidsfunctioneren door de persoonlijke omstandigheden die zij ervaren, dit wordt ook wel egotropische evaluatie genoemd (Watson et al., 2022). Deze egotropische evaluatie kan ervoor zorgen dat wanneer iemand moeilijke en onzekere persoonlijke omstandigheden ervaart, dit van invloed kan zijn op het oordeel dat iemand heeft over het overheidsfunctioneren. Hierdoor kan de tevredenheid over het functioneren van de overheid afnemen. Een van de onderdelen die van invloed is op de persoonlijke omstandigheden van iemand is de eigen ervaren financiële

situatie. De eigen financiële situatie is de mate waarin een persoon financieel zelfredzaam is doordat iemand op financieel gebied zichzelf kan redden en eventueel ook voor andere personen kan zorgen (Movisie, z.d.). De economische onzekerheid die iemand ervaart bij een slechte financiële situatie doordat iemand zorgen ervaart over rondkomen en zichzelf financieel niet goed kan redden heeft namelijk een negatieve invloed op het vertrouwen in de politiek en het oordeel dat iemand heeft op het politiek functioneren (Wroe, 2016).

De financiële situatie waarin iemand zich bevindt is namelijk onderdeel van de persoonlijke omstandigheden welke belangrijk zijn voor de egotropische evaluatie van het overheidsfunctioneren. Doordat bij egotropische evaluatie mensen op basis van persoonlijke omstandigheden een oordeel vormen over de prestaties van de overheid, kan dit ervoor zorgen dat wanneer de financiële situatie slechter is, dit leidt tot een negatievere evaluatie van de prestaties van de overheid en dus een lagere tevredenheid over het overheidsfunctioneren. Dit terwijl wanneer de financiële situatie beter is, dit kan leiden tot een positievere evaluatie van de prestaties van de overheid en dus een hogere tevredenheid over het overheidsfunctioneren (Damstra et al., 2021).

Deze negatievere beoordeling over het overheidsfunctioneren kan mogelijk verklaard worden door het gevoel van cognitieve dissonantie dat iemand ervaart wanneer iemand zich in een slechte financiële situatie bevindt. Cognitieve dissonantie is het psychische ongemak dat iemand ervaart door meerdere tegenstrijdige overtuigingen (Harmon-Jones & Mills, 2019). In Nederland is namelijk deels sprake van een meritocratische samenleving waarin gesteld wordt dat mensen hun eigen positie hebben verkregen op basis van eigen verdiensten waardoor de positie waarin iemand zich bevindt door deze meritocratische gedachte als rechtvaardig wordt gezien door anderen (de Beer & van Zijl, 2016). Dit beeld dat de eigen positie van een slechte financiële situatie waarin iemand zit door anderen als falen wordt gezien en daarnaast ook als rechtvaardig wordt beschouwd door anderen is vaak in conflict met de eigen overtuiging dat de slechte financiële situatie niet door eigen schuld tot stand is gekomen (de Beer & van Zijl, 2016). Wanneer iemand het gevoel heeft dat deze slechte financiële situatie volgens zichzelf niet rechtvaardig is terwijl dit door anderen wel zo wordt waargenomen, ontstaat er bij iemand met een slechte financiële situatie een gevoel van cognitieve dissonantie.

Wanneer iemand cognitieve dissonantie ervaart, zorgt het psychologische ongemak dat hierbij ervaren wordt ervoor dat mensen gemotiveerd raken om dit gevoel van cognitieve dissonantie te willen verminderen (Harmon-Jones & Mills, 2019). Om dit gevoel van cognitieve dissonantie te

verminderen kan iemand de oorzaak van de eigen slechte financiële situatie buiten zichzelf gaan zoeken, gezien attributie een van de mechanismen kan zijn voor het verminderen van het gevoel van cognitieve dissonantie bij iemand (Pittman, 1975). Dit toeschrijven van oorzaken aan iets of iemand anders dan zichzelf wordt ook wel attribueren genoemd (Weiner, 1985). De attributietheorie stelt dat mensen successen vaak toeschrijven aan zichzelf en falen vaak toeschrijven aan anderen (Weiner, 1985). Binnen een meritocratische samenleving worden mensen met een mindere financiële positie in de samenleving gezien als falend, doordat de mindere financiële positie wordt gezien als eigen verantwoordelijkheid en dus als rechtvaardig (de Beer & van Zijl, 2016). Het gevoel van falen dat ontstaat door de meritocratische gedachte zorgt er dus voor dat iemand die wordt beschouwd als falend de oorzaken toeschrijft aan anderen. Door dit beeld dat de rest van de samenleving bezit dat wanneer iemand zich in een slechte financiële situatie bevindt iemand gefaald heeft en dit iemands eigen verantwoordelijkheid is, zorgt het gevoel van cognitieve dissonantie ervoor dat iemand die in een slechtere financiële situatie zit de oorzaken van de eigen slechte financiële situatie toeschrijft aan een ander doordat iemand zelf niet dit gevoel heeft dat het rechtvaardig is.

De ander die hierbij als verantwoordelijk wordt gezien en als oorzaak wordt gezien van deze slechte financiële situatie waarin iemand zit, is de overheid. In Nederland is namelijk sprake van een verzorgingsstaat. In een verzorgingsstaat dient de overheid ervoor te zorgen dat alle burgers welvaart en zekerheid geboden wordt (Pommer, 2021). De Nederlandse overheid heeft daarnaast als taak om ervoor te zorgen dat alle Nederlandse burgers een menswaardig bestaan leiden, gezien dit een van de grondrechten in Nederland is. Hierbij is ook financiële bestaanszekerheid van belang. Financiële bestaanszekerheid houdt in dat iemand genoeg financiële middelen moet hebben om zich te redden in het onderhouden van het leven (Vermeij et al., 2024). Hierdoor wordt de overheid uiteindelijk dus als verantwoordelijk gehouden door iemand in een slechte financiële situatie doordat de overheid niet de plicht na lijkt te komen dat iedereen welvaart, zekerheid en financiële bestaanszekerheid geboden wordt. Dit zorgt ervoor dat de overheid negatiever beoordeeld wordt door iemand. Dit zorgt ervoor dat de eigen slechte financiële situatie door de oorzaak ervan toe te schrijven aan de overheid leidt tot meer ontevredenheid over het overheidsfunctioneren.

Aan de hand van bovenstaande theoretische verklaring is de volgende hypothese geformuleerd:

Hypothese 1: Naarmate iemand een slechtere financiële situatie heeft is iemand minder tevreden over het overheidsfunctioneren.

Rol van perceptie armoede

Sociotropische evaluatie

Ten tweede vormen mensen dus een oordeel over hun tevredenheid met het overheidsfunctioneren door de maatschappelijke en economische omstandigheden die zij ervaren, dit wordt ook wel sociotropische evaluatie genoemd (Watson et al., 2022). Zorgen over maatschappelijke en economische omstandigheden beïnvloeden daarnaast de zorgen over de persoonlijke omstandigheden (Hearn, 2019). De oordelen die mensen hebben over hun eigen leven zijn vaak verschillend van de oordelen die zij hebben over de samenleving, maar deze oordelen hangen dus wel met elkaar samen (Den Ridder et al., 2024). Zo beoordelen mensen het land en de overheid niet alleen op basis van eigen persoonlijke omstandigheden maar ook op basis van wat wordt ervaren in de samenleving via onder andere de media (Den Ridder et al., 2024). Dit lijkt ervoor te zorgen dat de invloed van de eigen financiële situatie op de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren niet voor iedereen gelijk is, maar lijkt te verschillen wanneer iemand zich meer zorgen maakt over maatschappelijke of economische omstandigheden die worden ervaren. Wanneer iemand dus een hoge mate van armoede ervaart in de samenleving lijkt dit de beoordeling van het overheidsfunctioneren op basis van persoonlijke omstandigheden te versterken, in tegenstelling tot wanneer iemand zich minder zorgen maakt over armoede in de samenleving. Zo lijken dus zorgen over maatschappelijke en economische omstandigheden, waaronder zorgen over armoede in de samenleving, de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren te versterken.

Het overheidsfunctioneren wordt op macroniveau door iedereen op verschillende manieren beoordeeld. Zo zijn er hiervoor drie dimensies die bepalend kunnen zijn voor mensen als het gaat om de beoordeling van het overheidsfunctioneren. Deze drie dimensies zijn: responsiviteit, procedurele rechtvaardigheid en behaalde resultaten (Vermeij et al., 2024). Responsiviteit houdt in het gevoel dat iemand ervaart dat de overheid weet wat er allemaal speelt in de samenleving en hier ook naar handelt (Vermeij et al., 2024). Procedurele rechtvaardigheid houdt in het gevoel dat iemand ervaart dat de overheid haar besluiten en het beleid op de juiste en rechtvaardige manier tot stand laat komen (Vermeij et al., 2024). Daarnaast houdt behaalde resultaten in het gevoel dat iemand ervaart dat de overheid de collectieve problemen in de samenleving goed weet aan te pakken (Vermeij et al., 2024). De beoordeling van mensen op deze drie verschillende dimensies zijn allen belangrijk voor het vertrouwen dat iemand heeft in het functioneren van de overheid. Wanneer iemand op een van de drie genoemde dimensies de

overheid positief beoordeeld, zorgt dit voor een hogere tevredenheid over de politiek, waar een negatieve beoordeling op de drie dimensies zorgt voor een negatievere beoordeling van het overheidsfunctioneren (Vermeij et al., 2024).

De ervaring van armoede als een maatschappelijk probleem in de samenleving kan hierdoor voor een negatievere beoordeling op de drie bepalende dimensies zorgen en hierdoor de ontevredenheid over het overheidsfunctioneren naast de ontevredenheid door de eigen financiële situatie versterken. Armoede zien als groot maatschappelijk probleem welke door de overheid niet goed aangepakt lijkt te worden heeft namelijk invloed op beoordeling van iemand van de overheid op de bepalende dimensies. Zo zorgt dit ervoor dat iemand het gevoel heeft dat de overheid niet goed luistert naar wat er in de samenleving speelt, kan dit er daarnaast voor zorgen dat iemand het gevoel heeft dat de groep financieel onzekere mensen onrechtvaardig buiten wordt gesloten of kan dit worden gevoeld door iemand als het niet goed aan weten te pakken van armoede in de samenleving door de overheid.

Deze negatievere beoordeling over het overheidsfunctioneren kan de beoordeling van het overheidsfunctioneren op basis van persoonlijke omstandigheden beïnvloeden, doordat sociotropische zorgen de egotropische zorgen beïnvloeden (Hearn, 2019). Naast dat sociotropische zorgen de eigen houdingen en ideeën beïnvloeden, beïnvloeden ze dus indirect ook de egotropische zorgen die mensen hebben (Hearn, 2019). Hierdoor kan een negatievere beoordeling van het overheidsfunctioneren door een grotere perceptie van armoede als maatschappelijk probleem de beoordeling op basis van de eigen persoonlijke omstandigheden versterken.

Armoede ervaren als probleem in de samenleving versterkt namelijk de gedachte dat de overheid faalt wat betreft de zorg dat zij heeft dat alle Nederlandse burgers welvaart en zekerheid geboden wordt (Pommer, 2021). Daarnaast volgt uit de grondwet dat de overheid de zorg heeft dat alle Nederlanders een menswaardig bestaan leiden, waarbij financiële bestaanszekerheid van belang is. Wanneer armoede wordt waargenomen als een maatschappelijk probleem in de samenleving, leidt dit namelijk tot een negatievere beoordeling op de drie bepalende dimensies, wat zorgt voor een versterking van de gedachte dat de overheid niet goed weet in te grijpen bij het bieden van welvaart en zekerheid van Nederlandse burgers. Naast de ontevredenheid over de overheid door de eigen financiële situatie, waarbij de overheid als verantwoordelijke wordt gezien voor de slechte financiële situatie waarin iemand zich bevindt, zorgt een negatievere beoordeling op de drie bepalende dimensies ervoor dat de

overheid ook voor de financiële situatie van anderen in de samenleving als verantwoordelijk wordt gezien. De overheid wordt hierdoor naast verantwoordelijk voor de veroorzaking van de slechte financiële situatie van iemand zelf ook als schuldig beschouwd aan de slechte financiële situatie van anderen in de samenleving, dit leidt ertoe dat iemand nog minder tevreden is over het overheidsfunctioneren wanneer iemand een slechte financiële situatie heeft en daarnaast ook nog een grotere perceptie van armoede heeft in de samenleving.

Aan de hand van bovenstaande theoretische verklaring is de volgende hypothese geformuleerd:
Hypothese 2: “Naarmate iemand een slechtere financiële situatie heeft en een grotere perceptie van armoede in de samenleving is iemand minder tevreden over het overheidsfunctioneren dan iemand die een slechtere financiële situatie heeft maar een minder grote perceptie heeft van armoede in de samenleving”

Controlevariabelen

Er zal in dit onderzoek ook gekeken worden naar de mogelijke invloeden van leeftijd, opleidingsniveau en stedelijkheid woonplaats op de financiële situatie, de perceptie van armoede en de tevredenheid over het overheidsfunctioneren.

Leeftijd

Allereerst wordt er gekeken naar de invloed van leeftijd. Jongeren zijn een groep diens belangen vaak binnen de politiek minder goed behartigd wordt (Miltenburg et al., 2024). Wanneer de belangen van een groep minder goed behartigd worden en zij zich minder goed gerepresenteerd voelen, kan dit van invloed zijn op de mate van tevredenheid over het functioneren van de overheid. Hierom is het goed luisteren naar verschillende groepen en responsief zijn van belang voor een beter oordeel over het functioneren van de overheid (Miltenburg et al., 2024). Hierdoor kan leeftijd dus van invloed zijn op de tevredenheid over het functioneren op de overheid. Naast de invloed van leeftijd op de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren kan leeftijd ook van invloed zijn op de financiële situatie waarin iemand zich bevindt. Zo blijkt dat de financiële situatie waarin jongeren zich bevinden slechter is dan die van de rest van de groepen in de samenleving (Nederlands Jeugdinstituut, 2024). Leeftijd lijkt dus ook van invloed te zijn op de financiële situatie van iemand.

Opleidingsniveau

Ten tweede wordt gekeken naar de invloed van opleidingsniveau. Opleidingsniveau kan namelijk ook mogelijk van invloed zijn op de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren. Zo lijken mensen met een hbo- of universitaire opleiding meer vertrouwen in de politieke instituties te hebben dan dat lager opgeleide mensen dit hebben (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2010). Dit komt mede doordat hoger opgeleiden meer betrokken zijn bij de politiek dan lager opgeleiden (Centraal Bureau voor de statistiek, 2017). Dit zorgt ervoor dat de belangen van hoger opgeleiden ook meer behartigd worden dan bij lager opgeleiden die minder politiek betrokken zijn, waardoor er meer tevredenheid is over het functioneren van de overheid. Daarnaast lijkt opleidingsniveau ook van invloed te zijn op de financiële situatie van mensen. Zo hebben mensen met een hogere opleiding over het algemeen een hoger inkomen dan mensen met een lagere opleiding (De Mooij et al., 2012). Hierdoor speelt opleidingsniveau een rol bij iemands financiële situatie.

Stedelijkheid woonplaats

Ten derde wordt gekeken naar de invloed van de stedelijkheid van de woonplaats van iemand. De stedelijkheid van de woonplaats kan mogelijk van invloed zijn op de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren. Zo ervaren inwoners welke wonen in een woonplaats welke minder stedelijk is meer afstand van de overheid en de politiek doordat zij het gevoel hebben dat er geen begrip is voor mensen op het platteland (Geurkink & Miltenburg, 2023). Deze afstand en dit onbegrip kan van invloed zijn op de tevredenheid die zij hebben over het functioneren van de overheid. Dit komt doordat zij vinden dat de overheid hen niet representeert en daardoor niet naar behoren functioneert. Daarnaast lijkt de stedelijkheid van de woonplaats ook van invloed te zijn op de financiële situatie van mensen. Zo leven bewoners van afgelegen woonplaatsen gemiddeld meer in armoede (ter Berge & van der Ploeg, 2017).

Methoden

Dataset LISS Panel

In dit onderzoek is gebruikgemaakt van gegevens van het LISS Panel (Longitudinal Internet Studies for the Social Sciences). Het LISS Panel kent ongeveer 5000 huishoudens waarvan ongeveer 7500 panelleden van 16 jaar en ouder actief meedoen aan de vragenlijsten (LISS Panel, z.d.). Meerdere leden van 16 jaar en ouder van hetzelfde huishouden mogen de vragenlijsten invullen, waardoor het panel bestaat uit meer panelleden dan huishoudens. De populatie van het LISS Panel is de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder. Respondenten moeten een eigen, private huishouden hebben om een uitnodiging te krijgen om deel te nemen aan het onderzoek. Ook moet de Nederlandse taal gesproken kunnen worden door minimaal een van de leden uit het huishouden. Huishoudens waarvan niet een persoon de Nederlandse taal spreekt worden uitgesloten van deelname aan het onderzoek. De huishoudens zijn via een willekeurige steekproef geselecteerd uit alle huishoudens die geregistreerd staan in het bevolkingsregister van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Hieruit werden 101050 adressen geselecteerd. Om te controleren voor de representativiteit van de steekproef van de Nederlandse bevolking zijn achtergrondkenmerken van zowel respondenten als non-respons personen uit CBS-registers met elkaar vergeleken (Van der Laan, 2009).

Sinds 2007 voert het LISS Panel een LISS Core Study uit. De LISS Core Study zijn langlopende vragenlijsten over kerninformatie van de panelleden, welke jaarlijks gemeten worden onder dezelfde individuen en huishoudens (LISS Panel, z.d.). Deze Core Study bestaat uit acht vragenlijsten over verschillende thema's waaronder gezondheid, werk & school, religie & etniciteit, persoonlijkheid, politiek & waarden en de economische situatie (inkomen, huisvesting en activa). Voor elk thema zijn aparte vragenlijsten welke allemaal bestaan uit ongeveer 100 vragen. Daarnaast zijn nog meer thema's waar vragenlijsten voor worden rondgestuurd. Het LISS Panel wordt gebruikt om onderzoek binnen de sociale wetenschappen mogelijk te maken. Vandaar dat alle data van het LISS Panel gratis online gepubliceerd wordt voor academische wetenschappers.

Jaarlijks wordt ook nogmaals tien procent van de huishoudens van het bevolkingsregister willekeurig geselecteerd om mee te doen aan de onderzoeken. De mensen uit de steekproef zijn

benaderd door middel van een brief gevolgd door een telefonisch gesprek of een huisbezoek met een uitnodiging om mee te doen aan het onderzoek. Allereerst werden ze benaderd om mee te doen aan een interview. Niet iedereen die gevraagd is mee te doen heeft uiteindelijk meegedaan aan het panel. Uiteindelijk hebben 46% van de huishoudens uit de steekproef meegedaan aan het panel. Bij elke stap van rekrutering valt namelijk zo'n 10 tot 20 procent van de steekproef af. Dit kan zijn doordat mensen mogelijk niet geïnteresseerd zijn om mee te doen ondanks dat ze wel geselecteerd zijn in de steekproef, doordat ze mogelijk de last van het meedoen aan het panel te groot vinden of doordat ze geen computer hebben en zich niet over laten halen door het tijdelijk gebruiken van een computer (Van der Laan, 2009).

Mensen konden niet zelf aangeven om mee te doen, alleen via willekeurige selectie kan iemand worden toegelaten aan het panel. Binnen de huishoudens moest wel individueel aangegeven worden om mee te doen aan de vragenlijsten. LISS Panelleden vullen maandelijks een online vragenlijst in op de computer, waar zij kunnen inloggen op de website van LISS. De vragenlijsten zijn gestructureerd en hebben allen een eigen thema waar de vragen over gaan. Individuen en huishoudens zonder internettoegang worden voorzien van een breedband connectie en een computer zodat zij alsnog deel kunnen nemen aan het onderzoek. De deelnemers van het panel krijgen daarnaast elke maand een vergoeding voor de vragenlijst die zij hebben ingevuld.

In dit onderzoek is gebruikgemaakt van de gegevens van de vragenlijsten van de thema's achtergrondvariabelen, politiek & waarden, nationale monitor financiële zorgen en democratische innovaties. Voor dit onderzoek is daarnaast gebruik gemaakt van de gegevens die zijn verzameld in 2023. De vragenlijst over achtergrondvariabelen diende door alle panelleden ingevuld te worden voordat zij maandelijks een andere vragenlijst invullen. De vragenlijst over politiek & waarden is in drie verschillende delen opgedeeld. Voor het eerste deel waren 7312 respondenten geselecteerd, waarvan uiteindelijk 86,2 procent de vragenlijst compleet heeft ingevuld en 13,4 procent non-respons was. De overige 0,4 had een incomplete respons. Voor het tweede deel waren 7432 respondenten geselecteerd, waarvan uiteindelijk 85,2 procent de vragenlijst compleet heeft ingevuld en 14,5 procent non-respons was. De overige 0,3 procent had een incomplete respons. In het derde deel waren 7480 respondenten geselecteerd, waarvan uiteindelijk 84,7 procent de vragenlijst compleet heeft ingevuld en 15 procent non-respons was. De overige 0,3 procent had een incomplete respons. De data zijn verzameld tussen december 2023 en maart 2024. De vragenlijst democratische innovaties is aan 6552 respondenten voorgelegd, waarvan uiteindelijk 77,3 procent de vragenlijst compleet heeft ingevuld en 21,6 procent non-respons was. De overige 1 procent had een incomplete

respons. De data zijn verzameld tussen april en mei 2023. De vragenlijst nationale monitor financiële zorgen is aan 2199 geselecteerde respondenten voorgelegd. Van deze respondenten heeft 81,6 procent de vragenlijst compleet ingevuld en was er 18,3 procent non-respons. Er was nog 1 respondent met een incomplete respons.

De vragenlijsten over politiek & waarden hadden 13,4 procent, 14,5 procent en 15 procent non-respons. De vragenlijst over democratische innovaties had 21,6 procent non-respons en de vragenlijst over nationale monitor financiële zorgen had 18,3 procent non-respons.

De gegevens van het LISS Panel die voor dit onderzoek gebruikt zijn, zijn afkomstig uit een secundaire dataset, waarvan de vragen gebaseerd zijn op zelfrapportage. De groepen die deze vragenlijsten niet hebben ingevuld zouden daardoor mogelijk een selectieve groep kunnen zijn. In het LISS Panel worden respondenten enquêtevragen voorgelegd waarbij de kans op sociaal wenselijke antwoorden toeneemt, omdat er in dit onderzoek vragen gebruikt worden die mogelijke gevoelige vragen kunnen zijn voor respondenten (Tourangeau & Yan, 2007). Onder andere de vragen over de financiële situatie van respondenten worden gezien als gevoelige vragen waardoor de kans op sociaal wenselijke antwoorden of missende data toeneemt (Tourangeau & Yan, 2007). Maar doordat redenen voor non-respons niet bekend zijn en tijdens de steekproef gewaarborgd is voor een representatieve afspiegeling van de Nederlandse bevolking, is er geen reden om de uitval van de respondenten als een probleem te beschouwen.

Meetinstrument

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag ‘In hoeverre beïnvloedt iemands financiële situatie de tevredenheid over het functioneren van de overheid, en in welke mate versterkt de perceptie van armoede in de samenleving deze relatie?’ is de onafhankelijke variabele financiële situatie, de modererende variabele perceptie armoede en de afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren gebruikt. Er is daarnaast gecontroleerd voor de invloed van leeftijd, opleidingsniveau en stedelijkheid woonplaats. Hieronder volgt per variabele het meetinstrument.

Financiële situatie

Financiële situatie is een schaalvariabele die is opgebouwd uit vijf verschillende vragen. De variabele financiële situatie geeft de mate waarop respondenten hun financiële situatie ervaren. Een hogere score op de variabele financiële situatie, hoe beter zij de eigen financiële situatie ervaren. Deze vijf vragen kennen gezamenlijk een hoge indruksvaliditeit om de variabele financiële situatie te meten. De vragen lijken goed en relevant om de subjectieve beoordeling van de eigen financiële situatie te meten.

Er zijn vijf vragen uit de dataset Nationale monitor financiële zorgen gebruikt. Als eerste is de vraag “Ik maak me zorgen over...mijn energierekening (bv. gas, elektriciteit) gesteld. De tweede vraag was “Ik maak me zorgen over...mijn zorgkosten (bv. zorgverzekering, medicijnen, medische behandelingen). De derde vraag was “Ik maak me zorgen over...mijn huishoudelijke uitgaven (bv. eten, drinken, huisdieren). De vierde vraag was: “Ik maak me zorgen over...mijn woonlasten (bv. huur, hypotheek, gemeentelijke belastingen, woonverzekeringen). De laatste vraag was “ik maak me zorgen over...mijn vervoerskosten (bv. autokosten, brandstof, openbaar vervoer). Alle vragen konden beantwoord worden op een 7-puntsschaal waarbij 1= helemaal mee oneens en 7= helemaal mee eens.

Deze vijf items zijn uiteindelijk gespiegeld zodat een hogere score een betere financiële situatie betekent. Vervolgens is de Cronbach's alpha berekend om te kijken naar de samenhang tussen de vijf items om te kunnen kijken of de items gezamenlijk de variabele financiële situatie kunnen meten. De Cronbach's alpha was hoog genoeg, waardoor de items een goede samenhang hadden en dus gezamenlijk gebruikt kunnen worden voor de schaalvariabele om de financiële situatie van respondenten te kunnen meten (*Cronbach's alpha*= 0.927). Van deze items is voor elke respondent de som gebruikt als schaalvariabele die een indicatie geeft van de financiële situatie van de respondenten.

Perceptie armoede

Perceptie armoede is gemeten door de vraag: “Waar zou u uzelf plaatsen op een lijn van 1 tot en met 5, waarbij 1 betekent dat maatregelen tegen armoede te ver gaan en de 5 betekent dat ze niet ver genoeg gaan?”. De vraag komt uit de dataset Democratische innovaties. Hierbij geeft de variabele perceptie armoede de mate aan waarin respondenten armoede ervaren in de samenleving. Respondenten konden op deze vraag antwoorden op een 5-puntsschaal, waarbij 1= Maatregelen tegen armoede gaan te ver, en 5= Maatregelen tegen armoede gaan niet ver

genoeg. Daarnaast had de oorspronkelijke variabele de antwoordcategorie -9= weet ik niet, maar deze waarde is als missende waarde gecodeerd. Een hogere score op de variabele perceptie armoede betekent meer gepercipieerde armoede in de samenleving. Het instrument meet alleen niet het volledige concept van gepercipieerde armoede in de samenleving, waardoor het concept slechts gedeeltelijk wordt gemeten en hierdoor de indrukvaliditeit beperkt is. Ondanks de beperkte indrukvaliditeit is gekozen het instrument te gebruiken gezien er geen alternatief beschikbaar was welke wel het volledige concept van gepercipieerde armoede meet.

Tevredenheid overheidsfunctioneren

Tevredenheid overheidsfunctioneren is gemeten door de vraag: “Hoe ontevreden of tevreden bent u in het algemeen met wat de regering in de afgelopen tijd heeft gedaan?” De vraag komt uit de dataset Politiek en waarden. De vraag die hierbij gebruikt wordt lijkt een hoge indrukvaliditeit te hebben, doordat met deze vraag het concept tevredenheid overheidsfunctioneren gemeten wordt zoals beoogd is. De vraag is relevant voor het meten van de tevredenheid met het overheidsfunctioneren. Respondenten konden op deze vraag antwoorden door middel van vijf categorieën: 1= zeer ontevreden, 2= ontevreden, 3= niet tevreden maar ook niet ontevreden, 4= tevreden en 5= zeer tevreden. Deze variabele is meegenomen in de analyse als continue variabele. Na controle van de assumpties is besloten een lineaire regressieanalyse uit te voeren (zie bijlage 2). Een hogere score op de variabele betekent een hogere mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren.

Leeftijd

Leeftijd wordt gemeten door de vraag: “Leeftijd van lid huishouden”. De vraag komt uit de dataset Achtergrondvariabelen. Respondenten konden de vraag beantwoorden door een getal in te voeren gelijk aan de leeftijd die zij op moment van invullen hadden in jaren. De vraag heeft een hoge indrukvaliditeit. Met het vragen naar leeftijd in jaren wordt direct de leeftijd van iemand gemeten. Een hogere score is een hogere leeftijd. Gezien de populatie van het LISS Panel is gekozen te selecteren voor respondenten van 16 jaar en ouder. Daarnaast is geselecteerd voor de maximale leeftijd van 110, gezien dit de leeftijd van de oudste persoon in Nederland is en de gegevens een respondent bevatte welke aangaf 123 jaar te zijn.

Opleidingsniveau

Opleidingsniveau wordt gemeten door de vraag: “Hoogste opleiding met diploma”. Deze vraag komt uit de dataset Achtergrondvariabelen. Een hogere score op de variabele opleidingsniveau betekent een hoger afgerond opleidingsniveau. De vraag heeft een hoge indrukvaliditeit. De vraag voor de hoogst afgeronde opleiding meet direct het opleidingsniveau van de respondenten. De antwoordmogelijkheden voor respondenten waren voor de oorspronkelijke variabele 1= basisonderwijs, 2= vmbo, 3= havo/vwo, 4= mbo, 5= hbo, 6= wo, 7= anders, 8= (nog) geen onderwijs afgerond en 9= volgt nog geen onderwijs. De antwoordcategorieën 7= anders, 8= (nog) geen onderwijs afgerond en 9= volgt nog geen onderwijs zijn gecodeerd als missende waarden. Dit gezien de variabele is meegenomen in de regressieanalyse als continue variabele, waardoor een hogere score een hogere afgeronde opleiding inhoudt.

Stedelijkheid woonplaats

Stedelijkheid woonplaats wordt gemeten door de vraag “Stedelijkheid woonplaats”. De vraag komt uit de dataset ‘Achtergrondvariabelen’. De vraag heeft een hoge indrukvaliditeit. De vraag over de stedelijkheid van de woonplaats lijkt ook direct de stedelijkheid van de woonplaats van de respondent te meten. De antwoordcategorieën waren voor de oorspronkelijke variabele 1= Zeer sterk stedelijk, 2= Sterk stedelijk, 3= Matig stedelijk, 4= Weinig stedelijk en 5= Niet stedelijk. Een hogere score op de variabele betekende een mindere stedelijkheid van de woonplaats van de respondent. De antwoordcategorieën van de variabele zijn gespiegeld zodat een hogere score meer stedelijkheid van de woonplaats van de respondent betekent. De antwoordcategorieën zijn daardoor aangepast naar 1= niet stedelijk, 2= weinig stedelijk, 3= matig stedelijk, 4= sterk stedelijk en 5= zeer sterk stedelijk. De variabele wordt doordat deze ordinaal is als continue variabele beschouwd in de analyse.

Analyse-opzet

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden wordt gebruikgemaakt van een hiërarchische lineaire regressieanalyse. Voorafgaand wordt daarom eerst gekeken naar de univariate en bivariate statistieken om te kijken naar mogelijke verbanden, de scheefheid en de mogelijke uitbijters. Kijken naar univariate statistieken wordt gedaan om een globaal beeld te kunnen schetsen van de verdeling van de variabelen en kan er worden gecontroleerd voor de kwaliteit van de variabelen. Met de bivariate statistieken wordt inzicht verkregen in de relaties tussen de verschillende variabelen in het model en de mogelijke schijnverbanden. Dit wordt gedaan

doormiddel van een correlatietabel met daarin de Pearson's Correlation coëfficiënt tussen de verschillende variabelen. Er wordt een moderatieanalyse gedaan door het regressiemodel hiërarchisch op te bouwen. Dit betekent dat de variabelen stapsgewijs toegevoegd zullen worden aan het model. Uiteindelijk bestaat de analyse uit vier modellen.

In het eerste model wordt de afhankelijke variabele *tevredenheid overheidsfunctioneren* geschat door de drie controlevariabelen *leeftijd*, *opleidingsniveau* en *stedelijkheid woonplaats*. Dit wordt gedaan om te controleren voor de invloed van de controlevariabelen op de afhankelijke variabele. Er wordt gekeken hoe goed de controlevariabelen de tevredenheid over het overheidsfunctioneren kunnen verklaren. In het tweede model zal de onafhankelijke variabele *financiële situatie* worden toegevoegd aan het model. Met dit model zal de eerste hypothese “*Naarmate iemand een slechtere financiële situatie heeft is iemand minder tevreden over het overheidsfunctioneren*” getoetst worden. In het derde model wordt de variabele, *perceptie armoede*, toegevoegd aan het model. In dit model wordt gekeken naar hoe goed de variabele perceptie armoede de tevredenheid over het overheidsfunctioneren kan verklaren. Tot slot wordt in het vierde model de interactieterm van financiële situatie en perceptie armoede toegevoegd. De interactieterm bestaat uit de variabelen financiële situatie en perceptie armoede. Met dit model wordt de hypothese “*Naarmate iemand een slechtere financiële situatie heeft en een grotere perceptie van armoede in de samenleving is iemand minder tevreden over het overheidsfunctioneren dan iemand die een slechtere financiële situatie heeft maar een minder grote perceptie heeft van armoede in de samenleving*” getoetst. Hiermee kan inzicht worden verkregen in hoe de combinatie tussen een slechtere financiële situatie en een hogere mate van gepercipieerde armoede de overheidstevredenheid beïnvloedt.

Tot slot worden de assumpties van lineaire regressie getoetst, wordt de modeldiagnostiek uitgevoerd en wordt de modelfit geëvalueerd. Voor het controleren van de assumpties worden verschillende stappen uitgevoerd. De assumptie van onafhankelijke observaties wordt gecontroleerd door te kijken naar de manier van dataverzameling. Voor het controleren van de assumptie lineariteit wordt een spreidingsdiagram gemaakt van de residuen, een Residual Plot, met een LOESS-lijn om te zien of het gemiddelde van de residuen nul is voor elke waarde van de onafhankelijke variabele. Voor het controleren van de assumptie homoscedasticiteit wordt ook gekeken naar het spreidingsdiagram van de residuen, de Residual Plot. De verticale spreiding rond de nullijn moet hierbij redelijk gelijk zijn. De laatste assumptie van een conditionele verdeling welke een normale verdeling dient te zijn, wordt gecontroleerd door middel van een

PP-plot en een histogram. Er moet een klokvormige verdeling te zien zijn in het histogram. Daarnaast wordt nog gekeken naar de modelfit. Zo wordt gekeken naar verklaarde variantie van elk model en het verschil in verklaarde variantie tussen de modellen. Ook wordt een partiële F-toets gedaan om te toetsen of het model als geheel significant bijdraagt bij het voorspellen van de tevredenheid over het overheidsfunctioneren. Tot slot wordt gekeken naar de modeldiagnostiek om te kijken of er mogelijk invloedrijke observaties of uitbijters zijn. Hiervoor wordt naar de gestandaardiseerde residuen gekeken om uitbijters in de y-richting op te sporen. Verder wordt voor invloedrijke observaties de Leverage, Cook's Distance, DFBETA en DFFIT berekend voor de observaties. Ook wordt nog gekeken naar multicollineariteit tussen de variabelen door te kijken naar VIF-scores.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

Univariate statistieken

In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van alle univariate statistieken voor de bewerkte variabelen die in dit onderzoek zijn meegenomen inclusief het gemiddelde en de standaarddeviatie van de variabelen zonder bewerkingen.

De afhankelijke variabele *tevredenheid overheidsfunctioneren* heeft een gemiddelde van 2.35 op een schaal van 1 tot 5, waarbij een hogere score staat voor een hogere tevredenheid. Het grootste deel van de respondenten, namelijk 75% van de respondenten, heeft een score van 3 of lager ($Q3 = 3$). Hieruit is af te leiden dat de meeste respondenten in het onderzoek een lagere tevredenheid lijken te hebben over het overheidsfunctioneren.

De onafhankelijke variabele *financiële situatie* heeft een gemiddelde van 25.88 met een standaarddeviatie van 7.95 op een schaal van 5 tot 35. Dit gemiddelde ligt ten opzichte van de schaal redelijk hoog. Het grootste deel van de respondenten in het onderzoek heeft gemiddeld een hoge score op financiële situatie. Zo scoort maar 25% van de respondenten lager dan de score 20 op de variabele financiële situatie ($Q1 = 20$). De spreiding rondom dit gemiddelde is echter wel vrij groot ($SD = 7.95$). Dit betekent dat de variatie van het gemiddelde groot is en de steekproef zowel mensen met een goede en een slechte financiële situatie bevat.

De modererende variabele *perceptie armoede* heeft een gemiddelde van 3.74 op een schaal van 1 tot 5. Dit gemiddelde is vrij hoog gegeven de schaal, waaruit af te leiden is dat de meeste respondenten gemiddeld een grote perceptie van armoede hebben in de samenleving. Zo scoort ook maar 25% van de respondenten lager dan de score 3, wat betekent dat maar weinig respondenten een lage perceptie van armoede hebben in de samenleving ($Q1 = 3$).

De controlevariabele *leeftijd* heeft bij de uiteindelijke steekproef een gemiddelde van 59.97 met een standaarddeviatie van 17.07. De spreiding rondom dit gemiddelde is erg groot ($SD = 17.07$). Dit is ook te zien aan de afstand tussen het eerste en het derde kwartiel, die erg groot is ($Q1 = 34$; $Q3 = 69$). Dit gemiddelde ligt een stuk hoger dan het landelijke gemiddelde in Nederland, dat

42,6 jaar is (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2024). Er is sprake van een oververtegenwoordiging van oudere respondenten. Dit kan door het negatieve verband tussen leeftijd en de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren mogelijk van invloed zijn op de resultaten. Daarnaast zorgt de hogere gemiddelde leeftijd ervoor dat de steekproef minder representatief is ten opzichte van de beoogde populatie.

De controlevariabele *opleidingsniveau* heeft een gemiddelde van 3.94. Hieruit is af te leiden dat het grootste deel van de respondenten vrij hoog scoort op de variabele opleidingsniveau. Zo scoort maar 25% van de respondenten lager dan een 3 op de variabele opleidingsniveau ($Q1 = 3$). Het grootste gedeelte van de respondenten heeft dus een opleiding van of het HAVO/VWO of hoger afgerond. Dit komt behoorlijk overeen de landelijke cijfers van het opleidingsniveau van Nederlanders, waar 73 procent van de 15-75-jarige Nederlanders een MBO (2/3/4), havo of vwo-diploma heeft of een opleiding aan het hbo of de universiteit heeft gedaan (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024).

De controlevariabele *stedelijkheid woonplaats* heeft een gemiddelde van 3.36 op een schaal van 1 tot 5. Hieruit is af te leiden dat het grootste deel van de respondenten in een vrij stedelijk gebied woont. Zo scoort meer dan de helft van de respondenten een 4 of hoger op de variabele stedelijkheid woonplaats en scoort zelfs 25% van de respondenten een 5 of hoger ($Q2 = 4$; $Q3 = 5$). Dit komt behoorlijk overeen met de landelijke cijfers van de stedelijkheid van de woonplaats, waar 74 procent van de Nederlanders in een stedelijke regio woont (Nabielek & Hamers, 2015).

Opvallend bij de initiële steekproef ten opzichte van de steekproef gebruikt voor de analyse is vooral het verschil in gemiddelde op de variabele leeftijd. Zonder filter lag het gemiddelde een stuk lager, namelijk 43.77 jaar, en was de spreiding rondom dit gemiddelde nog groter ($SD = 23.08$). Dit gemiddelde lag dicht bij het landelijke gemiddelde van 42,6 jaar (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2024). Door verwijdering van respondenten uit hetzelfde huishouden is de gemiddelde leeftijd dus toegenomen. Dit zorgt voor een afname van de representativiteit van de steekproef door het toepassen van het filter. Door het filter is de gemiddelde leeftijd namelijk toegenomen, waar de initiële steekproef dicht bij het landelijke gemiddelde lag en dus een hogere representativiteit had. Dit kan mogelijk van invloed zijn op de resultaten van de analyse. Dit ook vanwege het negatieve verband tussen leeftijd en de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren.

Tabel 1: Beschrijving van de in de analyse opgenomen variabelen: Gemiddelde (standaarddeviatie), Minimum, Maximum, Eerste kwartiel, Tweede Kwartiel en Derde Kwartiel (N=770).

Variabele	Gemiddelde (SD)*	Gemiddelde (SD)**	Minimum	Q1	Q2	Q3	Maximum
Tevredenheid overheidsfunctioneren (schaal 1-5)	2.35 (0.85)	2.32 (0.86)	1	2	2	3	5
Financiële situatie (schaal 5-35)	25.88 (7.95)	25.49 (7.91)	5	20	27	33	35
Perceptie armoede (schaal 1-5)	3.74 (0.89)	3.70 (0.94)	1	3	4	4	5
Leeftijd	59.97 (17.07)	43.77 (23.08)	16	34	55	69	106
Opleidingsniveau (6 categorieën)	3.94 (1.44)	3.90 (1.50)	1	3	4	5	6
Stedelijkheid woonplaats (schaal 1-5)	3.36 (1.32)	3.21 (1.35)	1	2	4	5	5

* Gemiddelde en standaarddeviatie met filter

** Gemiddelde en standaarddeviatie zonder filter

Bivariate statistieken

In tabel 2 zijn de associatiematen tussen de variabelen weergegeven. Een uitgebreide weergave van de bivariate statistieken is terug te vinden in bijlage 2.

Uit de tabel blijkt allereerst dat er een significante positief zwakke correlatie bestaat tussen iemands tevredenheid over het overheidsfunctioneren en de financiële situatie van iemand ($r = 0.133$; $p < 0.001$). Dit houdt in dat wanneer iemand een betere financiële situatie ervaart, iemand gemiddeld ook meer tevreden is over het overheidsfunctioneren. Dit komt overeen met de verwachting van hypothese 1, waarin gesteld wordt dat naarmate iemand een slechtere financiële situatie heeft iemand minder tevreden is over het overheidsfunctioneren.

Ook is er een significante negatief zwakke correlatie aanwezig tussen de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren en de perceptie van armoede die iemand ervaart ($r = -0.187$; $p < 0.001$). Dit houdt in dat wanneer iemand een hogere mate van armoede ervaart in de samenleving iemand gemiddeld minder tevreden is over het overheidsfunctioneren.

Onder de controlevariabelen is dat er een significant zwak negatief verband is tussen leeftijd en opleidingsniveau ($r = -0.241$; $p < 0.001$). Dit betekent dat ouderen gemiddeld een lagere opleiding hebben afgerond als jongeren. Dit komt overeen met het landelijke beeld, waar onder jongeren meer hoogopgeleiden zijn dan onder ouderen (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2024). Ook is er een significant negatief verband tussen leeftijd en stedelijkheid woonplaats ($r = -1.103$; $p = 0.002$). Ouderen wonen gemiddeld minder stedelijk dan jongeren. Gezien de aanwezigheid van de verbanden tussen de controlevariabelen moet vooraf worden gecontroleerd op multicollineariteit tussen de variabelen.

Verder is er ook een significant zwak verband tussen de variabelen leeftijd en tevredenheid overheidsfunctioneren ($r = -0.141$; $p < 0.001$). Dit houdt in dat wanneer ouderen gemiddeld minder tevreden zijn over het overheidsfunctioneren dan jongeren. Gezien de hogere gemiddelde leeftijd van de steekproef ten opzichte van het landelijke gemiddelde, kan dit verband tussen leeftijd en tevredenheid overheidsfunctioneren mogelijk van invloed zijn op de resultaten van de analyse. Opleidingsniveau heeft daarentegen juist een significant zwak positief verband met tevredenheid overheidsfunctioneren ($r = 0.111$; $p < 0.001$). Wanneer iemand gemiddeld een hogere opleiding heeft afgerond ligt de tevredenheid over het overheidsfunctioneren gemiddeld ook hoger. Dit heeft gezien het hoge gemiddelde van opleidingsniveau van de steekproef mogelijk invloed op de resultaten van de analyse.

Ook is opvallend dat perceptie armoede enkel een significant zwak verband houdt met de variabele tevredenheid overheidsfunctioneren, maar dat perceptie armoede met alle andere variabelen in het model geen significant verband kent. De correlaties met alle andere variabelen zijn ook bijna gelijk aan nul ($r = -0.032$; $r = 0.001$; $r = -0.045$; $r = 0.053$).

Tabel 2: Correlaties tussen alle variabelen die zijn opgenomen in de analyse (N=770)

Variable	1.	2.	3.	4.	5.	6.
<i>Tevredenheid overheidsfunctioneren</i>	-	0.11**	-0.19**	-0.14**	0.11**	0.03
<i>Financiële situatie</i>		-	-0.03	0.11**	0.12**	-0.06*
<i>Perceptie armoede</i>			-	0.00	-0.05	0.05
<i>Leeftijd</i>				-	-0.24**	-0.10**
<i>Opleidingsniveau</i>					-	0.03
<i>Stedelijkheid woonplaats</i>						-

^a de variabelen *financiële situatie*, *perceptie armoede*, *leeftijd*, *opleidingsniveau* en *stedelijkheid woonplaats* zijn gecentreerd.

** Tweezijdige $p < 0.01$

* Tweezijdige $p < 0.05$

Modelfit

Er is voor dit onderzoek gebruik gemaakt van een hiërarchische lineaire regressieanalyse om de onderzoeksvraag te beantwoorden. De resultaten hiervan zijn weergegeven in tabel 3. De hiërarchische lineaire regressieanalyse is geschat aan de hand van vier modellen. In het eerste model zijn naast de afhankelijke variabele *tevredenheid overheidsfunctioneren* ook de controlevariabelen *leeftijd*, *opleidingsniveau* en *stedelijkheid woonplaats* toegevoegd om de invloed van de controlevariabelen op de afhankelijke variabele inzichtelijk te krijgen. In het tweede model is naast de afhankelijke variabele en de controlevariabelen ook de onafhankelijke variabele *financiële situatie* toegevoegd aan het model. Met dit model wordt het hoofdeffect van de onafhankelijke variabele financiële situatie op tevredenheid overheidsfunctioneren getoetst. In het derde model is naast de afhankelijke variabele *tevredenheid overheidsfunctioneren*, de controlevariabelen en de afhankelijke variabele *financiële situatie* ook de moderator *perceptie armoede* aan het model toegevoegd. Met dit model wordt het directe effect van de moderator perceptie armoede op de afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren geschat. In het laatste model, het vierde model, is tot slot naast de afhankelijke variabele *tevredenheid overheidsfunctioneren*, de controlevariabelen, de afhankelijke variabele *financiële situatie* en de modererende variabele *perceptie armoede*, ook de interactie-term van financiële situatie en perceptie armoede toegevoegd aan het model. Met dit vierde model wordt het moderatie effect getoetst.

In tabel 3 wordt per model de verklaarde variantie en het verschil in proportie verklaarde variantie tussen de modellen weergegeven. Om de fit van de modellen te bepalen wordt gekeken naar de *adjusted R²*.

In het eerste model is de afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren toegevoegd samen met de controlevariabelen leeftijd, opleidingsniveau en stedelijkheid woonplaats. De controlevariabelen leeftijd, opleidingsniveau en stedelijkheid woonplaats kunnen samen 2,3% van de verschillen tussen mensen in tevredenheid overheidsfunctioneren verklaren ($R^2_{adjusted} = 0.023$). Gezien de toevoeging van de drie controlevariabelen aan het lege model is het logisch dat het model met de controlevariabelen zorgt voor een significant betere voorspelling van tevredenheid overheidsfunctioneren ($F(3, 766) = 6.696; p < 0.001$). Van de controlevariabele zijn de variabelen opleidingsniveau en leeftijd significant ($p < 0.001; p = 0.026$). De variabele stedelijkheid woonplaats is daarentegen niet significant ($b = 0.012; p = 0.608$). Leeftijd en opleidingsniveau leveren beide een zwakke maar significante bijdrage aan het verklaren van iemands tevredenheid over het overheidsfunctioneren, waar dit niet het geval is voor iemands stedelijkheid van de woonplaats.

In het tweede model is de afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren toegevoegd, de controlevariabelen en de onafhankelijke variabele financiële situatie. De toevoeging van de variabele financiële situatie zorgt voor een toename in verklaring van tevredenheid overheidsfunctioneren naar 3,6 procent ($R^2_{adjusted} = 0.036$). Financiële situatie kan 1,3 procent van tevredenheid overheidsfunctioneren meer verklaren. Het toevoegen van de onafhankelijke variabele financiële situatie aan het model zorgt ondanks het kleine percentage voor een significant betere voorspelling van tevredenheid overheidsfunctioneren ten opzichte van het model met de controlevariabelen ($F(1, 765) = 11.387; p < 0.001$).

In het derde model is de afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren toegevoegd samen met de controlevariabelen, de onafhankelijke variabele financiële situatie en de modererende variabele perceptie armoede. De toevoeging van perceptie armoede zorgt voor een toename in verklaring van tevredenheid overheidsfunctioneren naar 6,8 procent ($R^2_{adjusted} = 0.068$). Het toevoegen van de moderator perceptie armoede aan het model zorgt voor een significant betere voorspelling van tevredenheid overheidsfunctioneren ten opzichte van het model met de controlevariabelen en de onafhankelijke variabele financiële situatie (*Partiële F* = 27.338; $p < 0.001$).

In het vierde model is de afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren toegevoegd samen met de controlevariabelen, de onafhankelijke variabele financiële situatie, de modererende variabele perceptie armoede en de interactieterm van financiële situatie en perceptie armoede. De toevoeging van de interactieterm zorgt niet voor een toename in verklaring van tevredenheid overheidsfunctioneren maar zelfs voor een kleine daling ($R^2_{adjusted} = 0.068$; $R^2_{adjusted} = 0.067$). Het toevoegen van de interactieterm van financiële situatie en perceptie armoede aan het model zorgt niet voor een significant betere voorspelling van tevredenheid overheidsfunctioneren ten opzichte van het model zonder de interactieterm ($Partiële F = 0.232$; $p = 0.631$)

Assumptiecontrole, multicollineariteit en mogelijke uitbijters

In bijlage 3 wordt een uitgebreide weergave gegeven van de assumptiecontrole, de controle op multicollineariteit en de mogelijke uitbijters. De belangrijkste uitkomsten van deze controles worden in dit hoofdstuk besproken.

Voor het doen van een lineaire regressieanalyse geldt dat er moet worden voldaan aan vier assumpties. Allereerst is er de assumptie van onafhankelijke waarnemingen. Dit houdt in dat de waarnemingen in de analyse onafhankelijk van elkaar moeten zijn. De dataset is tot stand gekomen door een willekeurige steekproef van het bevolkingsregister. Om verder aan deze assumptie te voldoen is er geselecteerd voor maximaal één persoon per huishouden door te selecteren voor de eerste persoon van het huishouden uit de dataset. De assumptie van onafhankelijke waarnemingen wordt hierdoor niet geschonden. Ten tweede is er de assumptie van lineariteit. Dit houdt in dat er een lineair verband moet bestaan tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen. Deze assumptie wordt niet geschonden. Ten derde is er de assumptie van homoscedasticiteit. Dit houdt in dat de standaarddeviatie van de residuen constant moet zijn voor elke set waarden van de x 'en. Deze assumptie wordt in dit model geschonden. Tot slot is er de assumptie van normaliteit van de residuen. De verdeling van de residuen dient een normaalverdeling te zijn. Door de pieken in het histogram is te zien dat deze assumptie wordt geschonden.

Naar aanleiding van de vrij grote schendingen van de assumpties van homoscedasticiteit en normaliteit van de residuen is er ook een logistische regressieanalyse uitgevoerd. De resultaten van deze analyse staan weergegeven in bijlage 2. Doordat de resultaten van de logistische regressieanalyse dezelfde uitkomsten geven op de hypothesen en de significanties voor de

verschillende effecten redelijk gelijk zijn aan die van de lineaire regressieanalyse is besloten verder te gaan met een lineaire regressieanalyse. Dit is gedaan ondanks de vrij grote schendingen van de assumpties van homoscedasticiteit en normaliteit van de residuen. Dit ook wegens de voordelen van lineaire regressieanalyse gezien de afhankelijke variabele een continue variabele is en bij een lineaire regressieanalyse de regressiecoëfficiënten direct interpreteerbaar zijn waardoor de resultaten overzichtelijker zijn.

Ook is er een uitbijteranalyse gedaan om de invloed van mogelijke uitbijters vast te kunnen stellen. In bijlage 3 wordt een uitgebreidere weergave gegeven van deze uitbijteranalyse. Gekeken is naar de gestandaardiseerde residuen, de Leverage waarden, de Cook's Distance waarden, DFFIT-waarden en DFBETA-waarden om mogelijke uitbijters vast te stellen. Waarnemingen die op twee van deze waarden boven de grenswaarde uitkwamen zijn uit de dataset gehaald om de lineaire hiërarchische regressieanalyse opnieuw uit te voeren. Het verwijderen van de waarnemingen leverde nauwelijks verschil in resultaten met de analyse met deze waarnemingen, waardoor besloten is verder te gaan met de dataset inclusief deze waarnemingen. Daarnaast lijken het valide scores, doordat het voornamelijk waarnemingen zijn met een hoge of lage score op de variabele financiële situatie.

Tot slot is er gekeken naar multicollineariteit. De onafhankelijke variabelen in het model moeten niet te sterk met elkaar correleren, dit kan zorgen voor afname van de statistische kracht van de analyse. Aan de hand van VIF-scores kan de multicollineariteit tussen de onafhankelijke variabelen worden vastgesteld. De VIF-scores waren allen onder de 2, wat erop duidt dat er geen multicollineariteit is van de variabelen.

Hypothesetoetsing

Tabel 3 toont de resultaten van de hiërarchische lineaire regressieanalyse. Voor het toetsen van de hypothesen die zijn opgesteld in het theoretisch kader worden de modellen 2 en 4 gebruikt van deze hiërarchische regressieanalyse. In bijlage 2 staan de volledige resultaten van de hiërarchische lineaire regressieanalyse.

De eerste opgestelde hypothese onderzoekt het hoofdeffect van de variabele financiële situatie op de afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren. De hypothese stelt: *“Naarmate iemand een slechtere financiële situatie heeft is iemand minder tevreden over het overheidsfunctioneren”*. Uit model 2 (tabel 3) blijkt dat mensen die een betere financiële situatie

ervaren meer tevreden zijn over het overheidsfunctioneren dan wanneer iemand een slechtere financiële situatie ervaart ($b = 0.013$; $p < 0.001$). Zo blijkt dat als iemand hoger scoort op de variabele *financiële situatie*, dat de score op de variabele *tevredenheid overheidsfunctioneren* ook toeneemt. Dit effect is alleen niet sterk verschillend tussen mensen met een slechte financiële situatie en een goede financiële situatie gezien de schaal van de tevredenheid met het overheidsfunctioneren (1 tot 5). Het maximale verschil tussen iemand met een slechte financiële situatie (score 5) en iemand met een goede financiële situatie (score 35) is 0.455 op een 5-puntsschaal van tevredenheid overheidsfunctioneren. Ondanks dat het verschil tussen mensen met een goede en een slechte financiële situatie niet erg groot is, is dit verschil wel aanwezig en is dit verschil ook significant. Daarnaast neemt de verklaarde variantie ook toe met 1,3 procent naar 3,6 procent na toevoeging van de variabele financiële situatie aan het model ($R^2 \text{ adjusted} = 0.036$). De toevoeging van financiële situatie is een significante bijdrage aan het voorspellen van tevredenheid overheidsfunctioneren. Ook zorgt de toevoeging van financiële situatie niet nauwelijks voor veranderingen in effectgroottes van de controlevariabelen, waardoor er geen aanwijzingen zijn voor een schijnverband. De eerste hypothese dat naarmate iemand een slechtere financiële situatie heeft iemand minder tevreden is over het overheidsfunctioneren wordt dus ondersteund met de resultaten.

De tweede opgestelde hypothese onderzoekt het moderatie-effect van de variabele *perceptie armoede* op het verband tussen iemands *financiële situatie* en *tevredenheid overheidsfunctioneren*. De hypothese stelt: “Naarmate iemand een slechtere financiële situatie heeft en een grotere perceptie van armoede in de samenleving is iemand minder tevreden over het overheidsfunctioneren dan iemand die een slechtere financiële situatie heeft maar een minder grote perceptie heeft van armoede in de samenleving”. Uit model 4 (tabel 3) blijkt dat de helling van de interactieterm erg klein is en daarnaast ook niet significant ($b = -0.002$; $p = 0.631$). Ondanks dat de interactieterm erg klein is en niet significant is kan dit effect wel geïnterpreteerd worden. In bijlage 2 is een uitgebreide weergave van de interpretatie van de helling van de interactieterm te vinden. Ondanks een klein verschil in effect wanneer iemand hoog scoort op perceptie armoede in tegenstelling tot wanneer iemand laag scoort op perceptie armoede is dit verschil niet significant. De tweede hypothese dat naarmate iemand een slechtere financiële situatie heeft en een grotere perceptie van armoede in de samenleving dat iemand dan minder tevreden is over het overheidsfunctioneren dan iemand die een slechtere financiële situatie heeft maar een minder grote perceptie heeft van armoede wordt dus ondanks het kleine verschil wanneer er geïnterpreteerd wordt niet ondersteund met de resultaten, doordat de helling van de interactieterm niet significant is.

Opvallend is nog wel dat een hogere mate van gepercipieerde armoede in de samenleving zelf wel leidt tot minder tevredenheid over het overheidsfunctioneren ($b=-0.175$; $p<0.001$). Het toevoegen van perceptie armoede geeft ook percentueel meer verklaring van variantie dan het toevoegen van financiële situatie aan het model ($R^2_{adjusted}= 0.068$; $R^2_{adjusted}= 0.033$). Perceptie armoede lijkt dus ook een voorspeller te zijn voor de tevredenheid van het overheidsfunctioneren evenals iemands financiële situatie.

Tabel 3: Resultaten van de hiërarchische lineaire regressieanalyse met de afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren, de controlevariabelen, de afhankelijke variabele financiële situatie, de moderator perceptie armoede en de interactieterm (N=770).

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		
	<i>b (SE)</i>	<i>p</i>	<i>b (SE)</i>	<i>p</i>	<i>b (SE)</i>	<i>p</i>	<i>b (SE)</i>	<i>p</i>	<i>VIF</i>
Constante	2.348 (0.030)	<0.001	2.348 (0.030)	<0.001	2.348 (0.030)	<0.001	2.348 (0.030)	<0.001	
Leeftijd*	-0.006 (0.002)	0.001	-0.007 (0.002)	<0.001	-0.007 (0.002)	<0.001	-0.007 (0.002)	<0.001	1.094
Opleidingsniveau*	0.049 (0.022)	0.026	0.037 (0.022)	0.090	0.037 (0.022)	0.133	0.033 (0.022)	0.133	1.090
Stedelijkheid woonplaats*	0.012 (0.023)	0.608	0.016 (0.023)	0.489	0.022 (0.023)	0.328	0.021 (0.023)	0.349	1.023
Financiële situatie*			0.013 (0.004)	<0.001	0.013 (0.004)	<0.001	0.013 (0.004)	<0.001	1.062
Perceptie armoede*					-0.176 (0.034)	<0.001	-0.175 (0.034)	<0.001	1.006
Interactie FxP							-0.002	0.631	1.028
R ²	0.027		0.041		0.074		0.074		
R ² change	0.027		0.014		0.033		0.000		
Gecorrigeerde R ²	0.023		0.036		0.068		0.067		
Partiële F	6.696	<0.001	11.387	<0.001	27.338	<0.001	0.232	0.631	

*Variabele is gecentreerd.

Conclusie en discussie

In dit onderzoek is geprobeerd om antwoord te geven op de vraag 'In hoeverre beïnvloedt iemands financiële situatie de tevredenheid over het functioneren van de overheid, en in welke mate versterkt de perceptie van armoede in de samenleving deze relatie?'. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is er een hiërarchische lineaire regressieanalyse uitgevoerd, waarbij twee hypothesen zijn getoetst om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

Allereerst is gekeken naar in hoeverre iemands financiële situatie de tevredenheid over het overheidsfunctioneren beïnvloedt. Uit de analyse blijkt dat iemands financiële situatie inderdaad de tevredenheid over het functioneren van de overheid beïnvloedt. Er is statistisch bewijs gevonden voor de verwachting dat wanneer iemand een slechtere financiële situatie heeft iemand minder tevreden is over het overheidsfunctioneren. Zo blijkt dus dat iemand met een slechtere financiële situatie minder tevreden is over het overheidsfunctioneren. Dit sluit aan bij eerder onderzoek waarin ook gesteld werd dat economische onzekerheid van invloed is op de tevredenheid over het overheidsfunctioneren (Wroe, 2016). Wel is gebleken uit de analyse dat dit verschil in tevredenheid een klein verschil is, gezien het kleine effect van financiële situatie op de tevredenheid over het overheidsfunctioneren. Deze bevinding is verschillend met het vrij grote effect wat werd gevonden in het onderzoek van Wroe (2016) waar economische onzekerheid een sterk effect lijkt te hebben op politiek vertrouwen en hiermee op de tevredenheid met het functioneren met de overheid. Gezien in dit onderzoek alleen gekeken is naar iemands financiële situatie en niet andere aspecten van economische onzekerheid, wat in het onderzoek van Wroe (2016) wel het geval is, kan dit mogelijk zorgen voor een verschil in sterkte van het effect. Het gevonden verschil is in dit onderzoek verklaard door het mechanisme van de mogelijke invloed van egotropische evaluatie, wat zorgt voor een gevoel van cognitieve dissonantie (Watson et al., 2022; Harmon-Jones & Mills, 2019). Om dit gevoel te verminderen wordt dit gevoel van falen geattribueerd als schuld van de overheid (Weiner, 1985; Pommer, 2021). Ondanks dat dit mechanisme een mogelijke verklaring biedt voor het verschil in de mate van tevredenheid tussen mensen met een slechte en een goede financiële situatie, is er geen direct bewijs voor dit onderliggende mechanisme. Om dit mechanisme beter in kaart te krijgen zou in vervolgonderzoek gebruik gemaakt kunnen worden van kwalitatieve onderzoeksmethoden om inzicht te krijgen in de psychologische processen achter de mindere tevredenheid over het overheidsfunctioneren onder mensen met een slechtere financiële

situatie. Dit om zo beter te begrijpen wat de invloed van iemands financiële situatie is op de ontevredenheid over het overheidsfunctioneren, om zo mogelijk effectiever beleid te implementeren om de tevredenheid over het overheidsfunctioneren te verhogen, gezien de positieve gevolgen die een hoge mate van tevredenheid heeft voor de samenleving (Miltenburg et al., 2024; Turper & Aarts, 2015; Andeweg, 2014; SCP, z.d).

Ten tweede is gekeken in welke mate de perceptie van armoede in de samenleving deze relatie tussen iemands financiële situatie en de mate van tevredenheid met het overheidsfunctioneren mogelijk versterkt. Uit de analyse blijkt dat iemands perceptie van armoede in de samenleving deze relatie niet lijkt te versterken. De verwachting dat iemand nog minder tevreden is naarmate iemand een grotere perceptie heeft van armoede in de samenleving dan wanneer iemand een minder grote perceptie heeft van armoede in de samenleving wordt niet statistisch ondersteund. Er is dus geen statistisch bewijs gevonden dat er een versterkend effect is van een grotere perceptie van armoede in de samenleving op de relatie tussen iemands financiële situatie en de mate van tevredenheid met het overheidsfunctioneren. Wel lijkt een hogere mate van gepercipieerde armoede in de samenleving zelf wel te leiden tot minder tevredenheid over het overheidsfunctioneren, maar dit verband is in dit onderzoek verder niet onderzocht. Het mechanisme dat sociotropische evaluatie de egotropische evaluatie versterkt, waardoor een negatievere beoordeling op de drie dimensies van overheidsbeoordeling zorgen voor een versterking van de schuld van de overheid wordt in de analyse dus niet ondersteund (Hearn, 2019; Vermeij et al., 2024; Pommer, 2021). Maar ondanks dat dit verband en het mechanisme in de analyse niet wordt ondersteund, is er nog geen bewijs gevonden om dit volledig uit te sluiten. Zo zou onder andere de operationalisatie van perceptie armoede mogelijk van invloed kunnen zijn op het gevonden verband. Voor vervolgonderzoek zou het daarom interessant zijn om dit mechanisme verder te onderzoeken door gebruikt te maken van een beter passende operationalisatie van perceptie armoede. Dit zou ook inzichtelijk gemaakt kunnen worden door middel van kwalitatieve onderzoeksmethoden om een beter beeld te krijgen in de psychologische processen achter de versterking van een mindere tevredenheid over het overheidsfunctioneren door zorgen over armoede in de samenleving. Dit om zo beter te begrijpen wat de invloed is van ervaren armoede op de ontevredenheid over het overheidsfunctioneren, om zo mogelijk effectiever beleid te implementeren om de tevredenheid over het overheidsfunctioneren omhoog te krijgen, gezien de positieve gevolgen die een hoge mate van tevredenheid heeft voor de samenleving (Miltenburg et al., 2024; Turper & Aarts, 2015; Andeweg, 2014; SCP, z.d).

Dit onderzoek heeft daarnaast nog enkele tekortkomingen welke in gedachten moeten worden gehouden bij het interpreteren van de resultaten van dit onderzoek.

Allereerst is het concept 'perceptie armoede' geoperationaliseerd door een vraag over waar iemand zichzelf zou plaatsen op een lijn wat betreft de maatregelen tegen armoede in Nederland te ver gaan of niet. Deze operationalisatie is mogelijk van invloed geweest op de gevonden resultaten. Deze vraag meet niet optimaal het concept van gepercipieerde armoede in de samenleving, door alleen te vragen naar een mening over het armoedebelief in Nederland. Doordat alleen wordt gevraagd naar een mening over armoedebelief in Nederland, worden verschillende aspecten van het concept 'perceptie armoede' niet volledig gemeten. Zo wordt niet direct gemeten in welke mate respondenten armoede als een probleem ervaren in de samenleving en in welke mate zij zich zorgen maken over armoede in de samenleving. Doordat deze aspecten niet worden gemeten met de vraag over de mening over het armoedebelief kan dit mogelijk invloed hebben op de resultaten van het onderzoek. Operationalisatie door de vraag over armoedebelief verlaagt hiermee de betrouwbaarheid van het onderzoek, doordat het mechanisme en de hypothese gebaseerd is op het volledige concept van 'perceptie armoede' en niet alleen het aspect van armoedebelief in Nederland. Dit zou mogelijk kunnen verklaren dat er voor de moderatie hypothese geen ondersteuning is gevonden. Voor vervolgonderzoek is het daarom van belang om de andere aspecten van 'perceptie armoede' ook op te nemen in de operationalisatie van het concept, om zo de betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen. Vervolgonderzoek met de juiste operationalisatie van het concept 'perceptie armoede' is van belang gezien hiermee onderzocht kan worden of zorgen over maatschappelijke omstandigheden, waaronder zorgen over armoede in de samenleving, mogelijk toch wel versterkend kunnen werken bij de ontevredenheid over het overheidsfunctioneren van mensen met een slechte financiële situatie ondanks dat er in dit onderzoek hier geen ondersteuning voor gevonden is. Door verder onderzoek hiernaar te doen kunnen de mechanismen die zorgen voor ontevredenheid over het overheidsfunctioneren beter begrepen worden, waardoor beleidsmaker mogelijk beter kunnen inspelen op beleid om deze processen van versterkers van ontevredenheid effectief aan te kunnen pakken, gezien de voordelen voor de samenleving en de overheid wanneer de tevredenheid over het overheidsfunctioneren onder burgers hoog is (Miltenburg et al., 2024; Turper & Aarts, 2015; Andeweg, 2014; SCP, z.d)

Ten tweede is door telkens de eerste persoon van elk huishouden te selecteren uit de dataset rekening gehouden met de onafhankelijkheid van de waarneming. Dit om te voorkomen dat meerdere leden uit hetzelfde huishouden, welke mogelijk sterk op elkaar lijken in opvattingen,

de uitkomsten vertekenden. De gemiddelde leeftijd van de steekproef steeg na selectie van de eerste persoon per huishouden namelijk van 43,77 jaar naar 59,97 jaar, waar het landelijke gemiddelde 42.6 jaar is. Deze stijging in leeftijd heeft ervoor gezorgd dat er dus meer oudere respondenten in de uiteindelijke steekproef zitten ten opzichte van de initiële steekproef. Gezien leeftijd ook negatief correleert met de tevredenheid over het overheidsfunctioneren, kan de hogere gemiddelde leeftijd mogelijk ook de resultaten vertekenen waardoor de uitspraken over de resultaten mogelijk niet voor de gehele Nederlandse bevolking gelden, maar voornamelijk voor de oudere generatie in Nederland. Hierdoor kan dus het selecteren van de eerste persoon per huishouden mogelijk van invloed zijn op de representativiteit van de steekproef en hiermee op de uitkomsten van het onderzoek. Het is daarom aan te bevelen om in vervolgonderzoek willekeurig respondenten per huishouden te selecteren en rekening te houden met de representativiteit van de nieuwe steekproef ten opzichte van de initiële steekproef om zo de representativiteit met de Nederlandse bevolking te waarborgen. Dit vervolgonderzoek is van belang om inzichtelijk te maken of het gevonden verband tussen iemands financiële situatie en de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren voor de gehele Nederlandse bevolking geldt, of dat dit verband vooral geldt voor de oudere generatie in Nederland. Dit is belangrijk voor het gericht kunnen ontwikkelen van beleid dat rekening houdt met verschillen tussen generaties.

Ten derde is er in het onderzoek gebruik gemaakt van gegevens van het LISS Panel, welke gebaseerd zijn op zelfrapportage. In het LISS Panel worden respondenten enquêtevragen voorgelegd waarbij de kans op sociaal wenselijke antwoorden toeneemt, dit ook omdat er in dit onderzoek vragen gebruikt worden die mogelijke gevoelige vragen kunnen zijn voor respondenten (Tourangeau & Yan, 2007). Onder andere vragen over de financiële situatie van respondenten worden gezien als gevoelige vragen waardoor de kans op sociaal wenselijke antwoorden of missende data toeneemt (Tourangeau & Yan, 2007). De item non-respons bij de vragenlijst over het thema 'nationale monitor financiële zorgen' waaruit de vragen komen van het concept financiële situatie heeft dan ook een percentage van 18,3 procent. Daarnaast zijn ook nog eens de respondenten die niet antwoord hebben gegeven op deze vragenlijst over financiële zorgen niet meegenomen in het onderzoek, doordat alleen respondenten in het onderzoek zijn meegenomen die op alle vragen die van belang waren voor het onderzoek antwoord hebben gegeven. Gezien ook maar 2199 respondenten de vragenlijst over het thema 'nationale monitor financiële zorgen' hebben ingevuld zou dit van invloed kunnen zijn op de representativiteit van de steekproef en hiermee op de betrouwbaarheid van het onderzoek. Dit zou namelijk mogelijk van invloed kunnen zijn op de resultaten van het onderzoek, doordat dit

kan leiden tot een mogelijke overschatting of onderschatting van het gevonden verband tussen iemands financiële situatie en de tevredenheid over het overheidsfunctioneren.

Dit gevonden verband tussen iemands financiële situatie en de mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren kan van belang zijn voor beleidsmakers. Dit gezien er veel positieve gevolgen zijn voor de samenleving en de overheid wanneer burgers meer tevreden zijn over het overheidsfunctioneren en er juist veel negatieve gevolgen zijn voor de samenleving en de overheid wanneer burgers niet tevreden zijn over het overheidsfunctioneren (Miltenburg et al., 2024; Turper & Aarts, 2015; Andeweg, 2014; SCP, z.d.). Vervolgonderzoek om het verband tussen iemands financiële situatie en de tevredenheid over het overheidsfunctioneren verder uit te zoeken en andere oorzaken en verbanden die de ontevredenheid mogelijk veroorzaken of versterken te onderzoeken zouden naar aanleiding van dit onderzoek de tekortkomingen kunnen meenemen om zo een beter inzicht te krijgen wat betreft de beoordeling van mensen van het overheidsfunctioneren. Hiermee kan mogelijk de tevredenheid over het overheidsfunctioneren vergroot worden door middel van effectief en gericht beleid op de gevonden oorzaken van een lagere en een hogere tevredenheid over het overheidsfunctioneren om zo te kunnen sturen op een hogere tevredenheid over het overheidsfunctioneren onder de Nederlandse bevolking.

Literatuurlijst

Anderson, C. J., & Tverdova, Y. V. (2003). Corruption, political allegiances, and attitudes toward government in contemporary democracies. *American Journal of Political Science*, 47(1), 91–109.

<https://doi.org/10.2307/3186095>

Andeweg, R. B. (2014). *Studying political legitimacy: A critical reappraisal*. KNAW Conference on New Directions in Legitimacy Research.

<https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2884554/view>

Bethlehem, J. (2008). *Wegen als correctie voor non-respons*. Centraal Bureau voor de Statistiek.

<https://www.cbs.nl/-/media/imported/onze-diensten/methoden/gevalideerde-methoden/throughput/documents/2008/10/2008-05-x37-pub.pdf>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2010). *Hoogopgeleiden meer vertrouwen in politiek en instituties* (Publicatienummer 2010-a314-p174-art).

<https://www.cbs.nl/-/media/imported/documents/2010/43/2010-a314-p174-art.pdf>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017, 12 december). *Hoger opgeleiden meest betrokken bij politiek*.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/50/hoger-opgeleiden-meest-betrokken-bij-politiek>

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (2024, 13 mei). *Wat is het onderwijsniveau van Nederland?* Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd via

<https://longreads.cbs.nl/nederland-in-cijfers-2024/wat-is-het-onderwijsniveau-van-nederland/#:~:text=Van%20alle%2015%2D%20tot%2075,1%20of%20alleen%20basisonderwijs%20gevolgd>

- Creel, N. (2022). *In God we trust... and Caesar too? Evaluating the link between religiosity and trust in government*. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 42(9/10), 795–815.
<https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1108/IJSSP-06-2021-0156>
- Damstra, A., Boukes, M., & Vliegenthart, R. (2021). Taking it personal or national? Understanding the indirect effects of economic news on government support. *West European Politics*, 44(2), 253-274.
<https://doi.org/10.1080/01402382.2019.1697586>
- de Beer, P., & van Zijl, J. (2016). Hoe meritocratisch is Nederland en is dat reden tot zorg? In P. de Beer, & M. van Pinxteren (Eds.), *Meritocratie: op weg naar een nieuwe klassensamenleving?* (pp. 235-249). Amsterdam University Press.
<https://doi.org/10.5117/9789462983397>
- Den Ridder, J., van 't Hul, L., & van den Broek, A. (2023). *Burgerperspectieven 2023 bericht 1*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd via
<https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2024/04/25/burgerperspectieven-2024-bericht-1>
- Harmon-Jones, E., & Mills, J. (2019). *Cognitive dissonance, second edition: Reexamining a pivotal theory in psychology*. American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/0000135-001>
- Hearn, E. (2020). Disentangling the relationship between sociotropic and egotropic trade attitudes: A survey experiment in Japan. *Japanese Journal of Political Science*, 21(1), 31–42.
<https://doi.org/10.1017/S1468109919000124>
- Lepianka, D., Gelissen, J., & van Oorschot, W. (2010). Popular explanations of poverty in Europe: Effects of contextual and individual characteristics across 28 European countries. *Acta Sociologica*, 53(1), 53–72.
<https://doi.org/10.1177/0001699309357842>

Miltenburg, E., Geurkink, B., den Ridder, J., Kunst, S., & Sipma, T. (2024).

Burgerperspectieven 2024 bericht 2. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd via

<https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2024/09/03/burgerperspectieven-2024-bericht-2/Burgerperspectieven+bericht+2+2024.pdf>

Movisie. (z.d.). *Financieel gezond zijn*. Movisie. Geraadpleegd via

<https://www.movisie.nl/interventiewijzer/financieel-gezond-zijn>

Movisie. (z.d.). *Financiële situatie - Tools voor sociaal professionals*. Geraadpleegd via

<https://www.movisie.nl/financiële-situatie-tools-sociaal-professionals>

Murtin, F., Fleischer, L., Siegerink, V., Aassve, A., Algan, Y., Boarini, R., González, S., & Grimalda, G. (2018). *Trust and its determinants: Evidence from the OECD guidelines on measuring trust*. OECD Publishing.

https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2018/06/trust-and-its-determinants_441a59b2/869ef2ec-en.pdf

Nabielek, K., & Hamers, D. (2015). *De stad verbeeld: 12 infographics over de stedelijke leefomgeving* (PBL-publicatienummer 1744). Planbureau voor de Leefomgeving.

https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/PBL_2015_De_stad_verbeeld_1744.pdf

NOS. (2023, 6 maart). *Zes op de tien huishoudens komen niet of moeilijk rond*. Geraadpleegd via

<https://nos.nl/artikel/2466415-zes-op-de-tien-huishoudens-komen-niet-of-moeilijk-rond>

Nederlands Jeugdinstituut (NJI). (2025, 13 mei). *Jongere staat er financieel slechter voor*.

Nederlands Jeugdinstituut.

<https://www.nji.nl/nieuws/jongere-staat-er-financieel-slechter-voor#:~:text=De%20financi%C3%ABle%20gezondheid%20van%2018,schulden%20om%20rond%20te%20komen>

- Pittman, T. S. (1975). Attribution of arousal as a mediator in dissonance reduction. *Journal of Experimental Social Psychology*, 11(1), 53–63.
[https://doi.org/10.1016/S0022-1031\(75\)80009-6](https://doi.org/10.1016/S0022-1031(75)80009-6)
- Pommer, E. (2021). *Kwaliteit van de verzorgingsstaat*. Centraal Planbureau. Geraadpleegd via <https://www.cpb.nl/sites/default/files/kwaliteit%20van%20de%20verzorgingsstaat.pdf>
- Reid, J. C., Brown, S. J., & Dmello, J. (2023). COVID-19, diffuse anxiety, and public (mis)trust in government: Empirical insights and implications for crime and justice. *Criminal Justice Review*, 27, 07340168231190673.
<https://doi.org/10.1177/07340168231190673>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). (2024, 25 november). *Bevolking | Bevolkingsomvang*. VZinfo.nl.
<https://www.vzinfo.nl/bevolking/bevolkingsomvang>
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (z.d.). *Verkenning van toekomstige ontwikkeling van sociale cohesie*.
<https://www.scp.nl/onderzoeksprogramma/verkenning-van-toekomstige-ontwikkeling-van-sociale-cohesie>
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2024, 3 september). *Meerderheid Nederlanders vindt dat politiek niet opkomt voor mensen zoals zij*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
<https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2024/09/03/meerderheid-nederlanders-vindt-dat-politiek-niet-opkomt-voor-mensen-zoals-zij>
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2025, 18 februari). *Vertrouwen in de overheid blijft stabiel*.
<https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2025/02/18/18>
- Tourangeau, R., & Yan, T. (2007). Sensitive questions in surveys. *Psychological Bulletin*, 133(5), 859–883.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.5.859>

Turper, S., & Aarts, K. (2015). Political Trust and Sophistication: Taking Measurement Seriously. *Social Indicators Research*, 130(1), 415–434.

<https://doi.org/10.1007/s11205-015-1182-4>

Vermeij, L., de Kluizenaar, Y., Reijnders, M., & Coenders, M. (2024). *Koersen op kwaliteit van de samenleving - Sociale en culturele ontwikkelingen 2024*.

<https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2024/03/27/sociale-en-culturele-ontwikkelingen-2024/Koersen+op+kwaliteit+van+de+samenleving+-+Sociale+en+Culturele+Ontwikkelingen+2024.pdf>

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2024, 22 februari). Sociaaleconomische status | Opleiding. VZinfo.nl. Geraadpleegd via

<https://www.vzinfo.nl/sociaaleconomische-status/opleiding>

Watson, B., Law, S., & Osberg, L. (2022). Are populists insecure about themselves or about their country? Political attitudes and economic perceptions. *Social Indicators Research*, 159(3), 667–705.

<https://doi.org/10.1007/s11205-021-02767-8>

Weiner, B. (1985). An attributional theory of achievement motivation and emotion. *Psychological Review*, 92(4), 548–573.

<https://doi.org/10.1037/0033-295X.92.4.548>

Wroe, A. (2016). Economic insecurity and political trust in the United States. *American Politics Research*, 44(1), 131–163.

<https://doi.org/10.1177/1532673X15597745>

Yuan, L., Wang, X., Zhao, M., & et al. (2024). Unveiling a positive association between subjective socioeconomic status and government work evaluation. *Social Indicators Research*, 171(1), 1043–1064.

<https://doi.org/10.1007/s11205-023-03301-8>

Bijlage 1

Tabel 4: Overzicht van de namen van de variabelen opgenomen in de analyse

Variabele	Oorspronkelijke benaming	Uiteindelijke benaming
Tevredenheid overheidsfunctioneren	Cv24p001	Cv24p001
Financiële situatie	Vu23e006	FinSit_som
	Vu23e007	FinSit_c
	Vu23e008	
	Vu23e009	
	Vu23e010	
Perceptie armoede	Xg23a094	PerArmoede_new
		PerArmoede_c
Leeftijd	Leeftijd	Leeftijd
		Leeftijd_c
Opleidingsniveau	Oplmet	Oplmet_new
		Oplmet_c
Stedelijkheid woonplaats	Sted	Sted_new
		Sted_c

In deze bijlage worden de univariate statistieken van de variabelen verduidelijkt. Dit wordt gedaan per variabele. Allereerst worden per variabele de frequentietabellen en beschrijvende statistieken gegeven van de originele variabele. Daarna worden de transformaties van de variabelen beschreven die hebben geleid tot de uiteindelijke variabele. Tot slot worden de univariate statistieken opnieuw besproken na de transformaties.

Financiële situatie

De onafhankelijke variabele *financiële situatie* geeft de mate waarop respondenten hun financiële situatie ervaren. Voor deze variabele zijn vijf vragen uit de dataset van ‘Nationale monitor financiële zorgen’ gebruikt, namelijk *vu23e006*, *vu23e007*, *vu23e008*, *vu23e009* en *vu23e010*. *Vu23e006* is de vraag “ik maak me zorgen over...mijn energierekening (bv. gas, elektriciteit). Respondenten konden antwoorden op een 7-puntsschaal waarbij 1= helemaal mee oneens en 7= helemaal mee eens. *vu23e007* is de vraag: “ik maak me zorgen over...mijn zorgkosten (bv. zorgverzekering, medicijnen, medische behandelingen). Ook hier konden respondenten antwoorden op een 7-puntsschaal waarbij 1= helemaal mee oneens en 7=

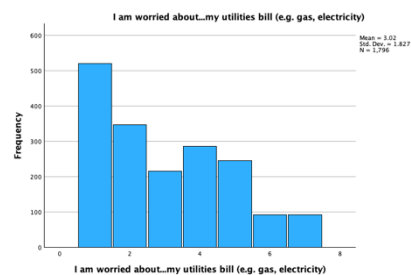
helemaal mee eens. *vu23e008* is de vraag: “ik maak me zorgen over...mijn huishoudelijke uitgaven (bv. eten, drinken, huisdieren). Ook hier konden respondenten antwoorden op een 7-puntsschaal waarbij 1= helemaal mee oneens en 7= helemaal mee eens. *vu23e009* is de vraag: “ik maak me zorgen over...mijn woonlasten (bv. huur, hypotheek, gemeentelijke belastingen, woonverzekeringen). Ook hier konden respondenten antwoorden op een 7-puntsschaal waarbij 1= helemaal mee oneens en 7= helemaal mee eens. De laatste vraag *vu23e010* is de vraag: “ik maak me zorgen over...mijn vervoerskosten (bv. autokosten, brandstof, openbaar vervoer). Ook hier konden respondenten antwoorden op een 7-puntsschaal waarbij 1= helemaal mee oneens en 7= helemaal mee eens.

Output van de oorspronkelijke variabelen *Vu23e006*, *Vu23e007*, *Vu23e008*, *Vu23e009* en *Vu23e010*.

Vu23e006

vu23e006 I am worried about...my utilities bill (e.g. gas, electricity)

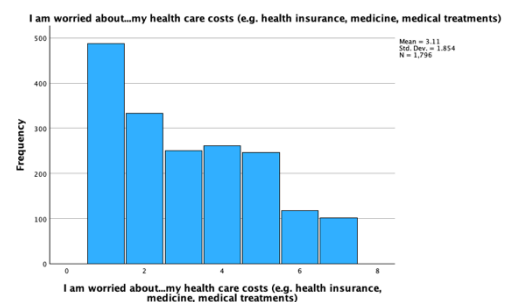
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 completely disagree	520	4.3	29.0	29.0
	2 2	347	2.9	19.3	48.3
	3 3	215	1.8	12.0	60.2
	4 4	285	2.4	15.9	76.1
	5 5	245	2.0	13.6	89.8
	6 6	92	.8	5.1	94.9
	7 7 completely agree	92	.8	5.1	100.0
	Total	1796	14.9	100.0	
Missing	System	10263	85.1		
Total		12059	100.0		

Vu23e007

vu23e007 I am worried about...my health care costs (e.g. health insurance, medicine, medical treatments)

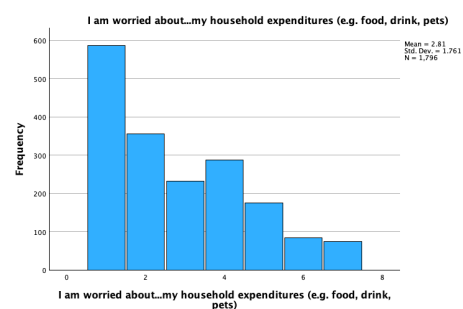
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 completely disagree	487	4.0	27.1	27.1
	2 2	333	2.8	18.5	45.7
	3 3	251	2.1	14.0	59.6
	4 4	261	2.2	14.5	74.2
	5 5	246	2.0	13.7	87.9
	6 6	117	1.0	6.5	94.4
	7 7 completely agree	101	.8	5.6	100.0
	Total	1796	14.9	100.0	
Missing	System	10263	85.1		
Total		12059	100.0		

Vu23e008

vu23e008 I am worried about...my household expenditures (e.g. food, drink, pets)

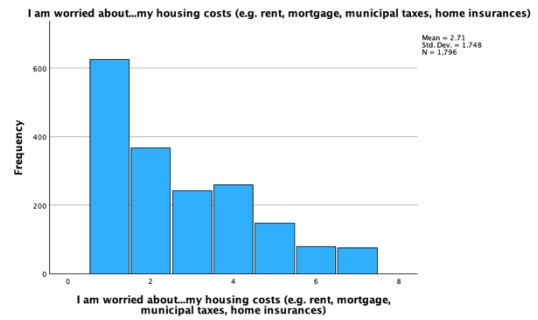
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 completely disagree	587	4.9	32.7	32.7
	2 2	355	2.9	19.8	52.4
	3 3	233	1.9	13.0	65.4
	4 4	287	2.4	16.0	81.4
	5 5	176	1.5	9.8	91.2
	6 6	84	.7	4.7	95.9
	7 7 completely agree	74	.6	4.1	100.0
	Total	1796	14.9	100.0	
Missing	System	10263	85.1		
Total		12059	100.0		

Vu23e009

vu23e009 I am worried about...my housing costs (e.g. rent, mortgage, municipal taxes, home insurances)

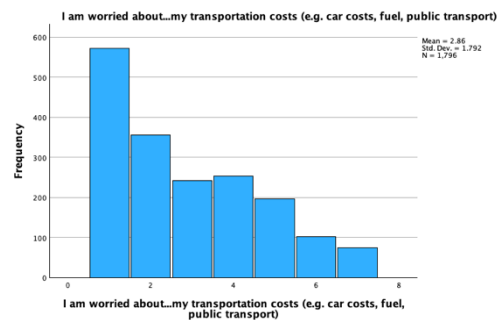
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 completely disagree	626	5.2	34.9	34.9
	2 2	367	3.0	20.4	55.3
	3 3	242	2.0	13.5	68.8
	4 4	259	2.1	14.4	83.2
	5 5	147	1.2	8.2	91.4
	6 6	80	.7	4.5	95.8
	7 7 completely agree	75	.6	4.2	100.0
	Total	1796	14.9	100.0	
Missing	System	10263	85.1		
Total		12059	100.0		

Vu23e010

vu23e010 I am worried about...my transportation costs (e.g. car costs, fuel, public transport)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 completely disagree	572	4.7	31.8	31.8
	2 2	355	2.9	19.8	51.6
	3 3	242	2.0	13.5	65.1
	4 4	254	2.1	14.1	79.2
	5 5	196	1.6	10.9	90.1
	6 6	102	.8	5.7	95.8
	7 7 completely agree	75	.6	4.2	100.0
	Total	1796	14.9	100.0	
Missing	System	10263	85.1		
Total		12059	100.0		

Doordat een hoge score op de vijf verschillende vragen een slechtere financiële situatie betekende zijn de antwoordmogelijkheden gespiegeld zodat een hogere score op de uiteindelijke variabele financiële situatie betekent dat de respondent een betere financiële situatie ervaart. Waar eerst de 7-puntsschaal liep van 1= helemaal mee oneens tot 7= helemaal mee eens, zijn de antwoordmogelijkheden gespiegeld tot 1= helemaal mee eens tot 7= helemaal mee oneens.

Voor de schaalvariabele van de vijf vragen zijn de losse items bij elkaar opgeteld. De som van de items is de score van de respondent op de variabele financiële situatie. De schaal heeft de naam FinSit_som gekregen, waarbij geldt dat een hogere score betekent dat de respondent een betere financiële situatie heeft. Uit de Cronbach's alpha blijkt dat de items samen een goede schaal vormen (Cronbach's alpha = 0.927). Ook blijkt dat wanneer een van de items weggelaten zou worden uit de schaal, de Cronbach's alpha bij alle items daalt. Dit betekent dat er geen item weggelaten hoeft te worden, maar de items samen het beste de financiële situatie van een respondent kunnen meten.

Output van de uiteindelijke variabele *FinSit_som*.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.927	5

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
vu23e006 I am worried about...my utilities bill (e.g. gas, electricity)	11.49	40.772	.788	.914
vu23e007 I am worried about...my health care costs (e.g. health insurance, medicine, medical treatments)	11.40	39.655	.831	.906
vu23e008 I am worried about...my household expenditures (e.g. food, drink, pets)	11.70	40.802	.826	.907
vu23e009 I am worried about...my housing costs (e.g. rent, mortgage, municipal taxes, home insurances)	11.80	40.872	.831	.906
vu23e010 I am worried about...my transportation costs (e.g. car costs, fuel, public transport)	11.65	41.541	.768	.918

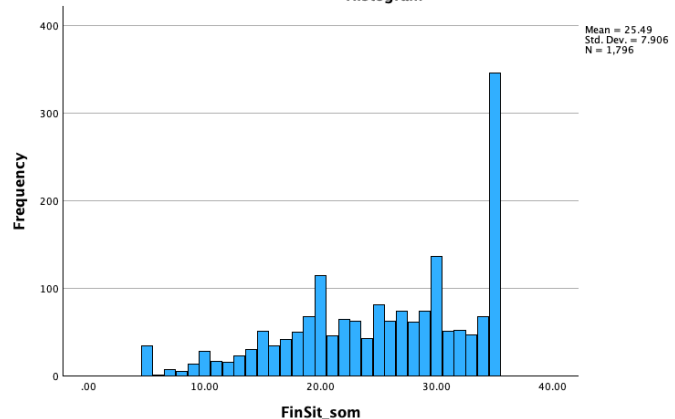
Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
FinSit_som	1796	5.00	35.00	25.4911	7.90560
Valid N (listwise)	1796				

FinSit_som

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 5.00	34	.3	1.9	1.9
6.00	1	.0	.1	1.9
7.00	7	.1	.4	2.3
8.00	5	.0	.3	2.6
9.00	13	.1	.7	3.3
10.00	28	.2	1.6	4.9
11.00	16	.1	.9	5.8
12.00	15	.1	.8	6.6
13.00	23	.2	1.3	7.9
14.00	30	.2	1.7	9.6
15.00	51	.4	2.8	12.4
16.00	34	.3	1.9	14.3
17.00	42	.3	2.3	16.6
18.00	50	.4	2.8	19.4
19.00	68	.6	3.8	23.2
20.00	114	.9	6.3	29.6
21.00	46	.4	2.6	32.1
22.00	64	.5	3.6	35.7
23.00	62	.5	3.5	39.1
24.00	43	.4	2.4	41.5
25.00	81	.7	4.5	46.0
26.00	62	.5	3.5	49.5
27.00	74	.6	4.1	53.6
28.00	61	.5	3.4	57.0
29.00	74	.6	4.1	61.1
30.00	136	1.1	7.6	68.7
31.00	51	.4	2.8	71.5
32.00	52	.4	2.9	74.4
33.00	47	.4	2.6	77.1
34.00	67	.6	3.7	80.8
35.00	345	2.9	19.2	100.0
Total	1796	14.9	100.0	
Missing System	10263	85.1		
Total	12059	100.0		

Histogram

Voor de hiërarchische lineaire regressieanalyse is voor het verminderen van multicollineariteit de variabele financiële situatie gecentreerd. Hiervoor is het gemiddelde van de variabele *FinSit_som* voor alle respondenten van de score afgehaald. De gecentreerde variabele is *FinSit_c* genoemd.

Syntax Financiële situatie.

*Frequentieverdelingen en histogrammen van de oorspronkelijke variabelen om de univariate statistieken van de variabelen te verduidelijken.

```
FREQUENCIES VARIABLES=leeftijd sted opmet xg23a094 vu23e006 vu23e007 vu23e008 vu23e009  
vu23e010 cv24p001  
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM  
/HISTOGRAM  
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Beschrijvende statistieken van de oorspronkelijke vragen van de variabele financiële situatie.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=vu23e006 vu23e007 vu23e008 vu23e009 vu23e010  
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*Spiegelen van de vragen van de variabele financiële situatie, dit is gedaan zodat een hogere score op de vraag een hogere score op de variabele financiële situatie betekent.

```
RECODE vu23e006 vu23e007 vu23e008 vu23e009 vu23e010 (1=7) (2=6) (3=5) (4=4) (5=3) (6=2) (7=1) INTO  
FinSit1_new FinSit2_new FinSit3_new FinSit4_new FinSit5_new.  
EXECUTE.
```

*De 5 gespiegelde vragen zijn bij elkaar opgeteld waardoor de nieuwe variabele financiële situatie een somscore betreft.

```
COMPUTE FinSit_som=FinSit1_new + FinSit2_new + FinSit3_new + FinSit4_new + FinSit5_new.  
EXECUTE.
```

*Betrouwbaarheidsanalyse voor de 5 vragen van de variabele financiële situatie om de Cronbach's alpha te berekenen, zodat onderzocht kon worden of de vragen samen de financiële situatie konden meten. Cronbach's alpha was hoog genoeg.

```
RELIABILITY  
/VARIABLES=vu23e006 vu23e007 vu23e008 vu23e009 vu23e010  
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL  
/MODEL=ALPHA  
/SUMMARY=TOTAL.
```

*Frequentietabel van de nieuwe variabele financiële situatie.

```
FREQUENCIES VARIABLES=FinSit_som  
/HISTOGRAM  
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Beschrijvende statistieken van de nieuwe variabele financiële situatie.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=FinSit_som  
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*De variabele financiële situatie gecentreerd door het gemiddelde van de variabele af te halen.

COMPUTE FinSit_c=FinSit_som - 25.8818.

EXECUTE.

Tevredenheid overheidsfunctioneren

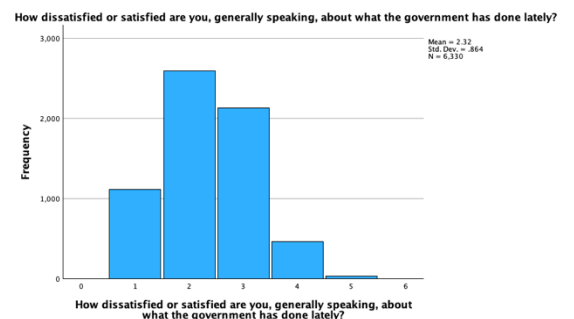
De afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren geeft de mate van tevredenheid van de respondenten over het functioneren van de overheid. Voor deze variabele is de vraag “Hoe ontevreden of tevreden bent u in het algemeen met wat de regering in de afgelopen tijd heeft gedaan?” uit de dataset ‘politiek en waarden’ gebruikt, namelijk *cv24p001*. Respondenten konden op deze vraag antwoorden door vijf categorieën: (1) zeer ontevreden, (2) ontevreden, (3) niet tevreden maar ook niet ontevreden, (4) tevreden en (5) zeer tevreden. Een hogere score op de variabele betekent een hogere mate van tevredenheid over het overheidsfunctioneren.

Output oorspronkelijke variabele *cv24p001*.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?	6330	1	5	2.32	.864
Valid N (listwise)	6330				

cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 very dissatisfied	1113	9.2	17.6	17.6
	2 dissatisfied	2592	21.5	40.9	58.5
	3 neither satisfied nor dissatisfied	2129	17.7	33.6	92.2
	4 satisfied	464	3.8	7.3	99.5
	5 very satisfied	32	.3	.5	100.0
	Total	6330	52.5	100.0	
Missing	System	5729	47.5		
Total		12059	100.0		

Syntax *Tevredenheid overheidsfunctioneren*.

*Frequentieverdelingen en histogrammen van de oorspronkelijke variabelen om de univariate statistieken van de variabelen te verduidelijken.

FREQUENCIES VARIABLES=leeftijd sted oplmet xg23a094 vu23e006 vu23e007 vu23e008 vu23e009

vu23e010 cv24p001

/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM

/HISTOGRAM

/ORDER=ANALYSIS.

*Beschrijvende statistieken van de oorspronkelijke vraag van de variabele tevredenheid overheidsfunctioneren.

DESCRIPTIVES VARIABLES=cv24p001

/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

*Frequentietabel van de originele variabele tevredenheid overheidsfunctioneren.

FREQUENCIES VARIABLES=cv24p001

/HISTOGRAM

/ORDER=ANALYSIS.

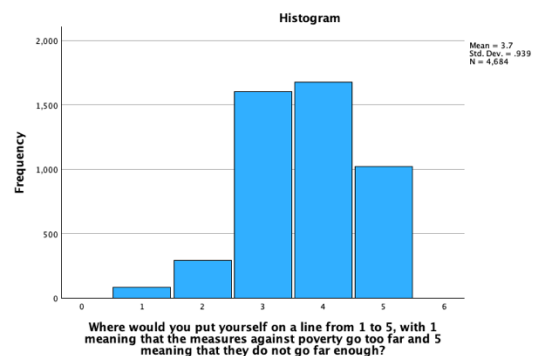
Perceptie armoede

De modererende variabele perceptie armoede geeft de mate waarin respondenten armoede percipiëren in de samenleving. Voor deze variabele is de vraag “Waar zou u uzelf plaatsen op een lijn van 1 tot en met 5, waarbij 1 betekent dat maatregelen tegen armoede te ver gaan en de 5 betekent dat ze niet ver genoeg gaan?” uit de dataset ‘democratische innovaties’ gebruikt, namelijk *xg23a094*. Respondenten konden op deze vraag antwoorden op een 5-puntsschaal, waarbij 1= Maatregelen tegen armoede gaan te ver, en 5= Maatregelen tegen armoede gaan niet ver genoeg. Ook kon worden geantwoord met -9= Ik weet het niet. Een hogere score op de variabele betekent meer gepercipieerde armoede in de samenleving.

Output oorspronkelijke variabele *xg23a094*.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
xg23a094 Where would you put yourself on a line from 1 to 5, with 1 meaning that the measures against poverty go too far and 5 meaning that they do not go far enough?	4684	1	5	3.70	.939
Valid N (listwise)	4684				

xg23a094 Where would you put yourself on a line from 1 to 5, with 1 meaning that the measures against poverty go too far and 5 meaning that they do not go far enough?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 1 Measures against poverty go too far	84	.7	1.8	1.8
	2 2	295	2.4	6.3	8.1
	3 3	1606	13.3	34.3	42.4
	4 4	1676	13.9	35.8	78.2
	5 5 Measures against poverty do not go far enough	1023	8.5	21.8	100.0
	Total	4684	38.8	100.0	
Missing	-9 I don't know	402	3.3		
	System	6973	57.8		
	Total	7375	61.2		
Total		12059	100.0		

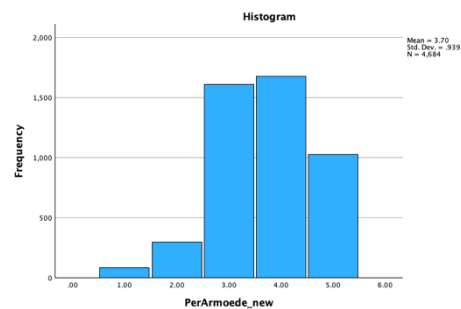
Voor het onderzoek zijn alleen de respondenten met een antwoord op de 5-puntsschaal van belang, waardoor het respondenten met het antwoord -9= Ik weet het niet uit het onderzoek zijn gelaten door deze score als missende waarde te coderen. De nieuwe variabele is

PerArmoede_new genoemd, waarbij de antwoordmogelijkheden zijn op een 5-puntsschaal van 1= Maatregelen tegen armoede gaan te ver, en 5= Maatregelen tegen armoede gaan niet ver genoeg. De variabele is niet gespiegeld, waardoor een hogere score op de variabele een hogere mate van gepercipieerde armoede in de samenleving betekent.

Output nieuwe variabele *PerArmoede_new*.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
PerArmoede_new	4684	1.00	5.00	3.6958	.93927
Valid N (listwise)	4684				

PerArmoede_new					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	84	.7	1.8	1.8
	2.00	295	2.4	6.3	8.1
	3.00	1606	13.3	34.3	42.4
	4.00	1676	13.9	35.8	78.2
	5.00	1023	8.5	21.8	100.0
	Total	4684	38.8	100.0	
Missing	System	7375	61.2		
Total		12059	100.0		

Voor de hiërarchische lineaire regressieanalyse is voor het verminderen van multicollineariteit de variabele perceptie armoede gecentreerd. Hiervoor is het gemiddelde van de variabele PerArmoede_new voor alle respondenten van de score afgehaald. De gecentreerde variabele is PerArmoede_c genoemd.

Syntax perceptie armoede.

*Frequentieverdelingen en histogrammen van de oorspronkelijke variabelen om de univariate statistieken van de variabelen te verduidelijken.

```
FREQUENCIES VARIABLES=leeftijd sted oplmet xg23a094 vu23e006 vu23e007 vu23e008 vu23e009
vu23e010 cv24p001
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM
/HISTOGRAM
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Frequentietabel van de originele variabele perceptie armoede.

```
FREQUENCIES VARIABLES=xg23a094
/HISTOGRAM
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Beschrijvende statistieken van de oorspronkelijke vraag van de variabele perceptie armoede.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=xg23a094
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*Spiegelen van de vraag van perceptie armoede, dit is gedaan zodat een hogere score op de vraag een hogere score op de variabele perceptie armoede betekent. Daarnaast is de score -9 gecodeerd tot een missende waarde.

```
RECODE xg23a094 (1=1) (2=2) (3=3) (4=4) (5=5) (-9=SYSMIS) INTO PerArmoede_new.
```

```
EXECUTE.
```

*Beschrijvende statistieken van de nieuwe variabele perceptie armoede.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=PerArmoede_new
```

```
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*Frequentietabel van de nieuwe variabele perceptie armoede.

```
FREQUENCIES VARIABLES=PerArmoede_new
```

```
/HISTOGRAM
```

```
/ORDER=ANALYSIS.
```

*De variabele perceptie armoede gecentreerd door het gemiddelde van de variabele af te halen.

```
COMPUTE PerArmoede_c=PerArmoede_new - 3.7390.
```

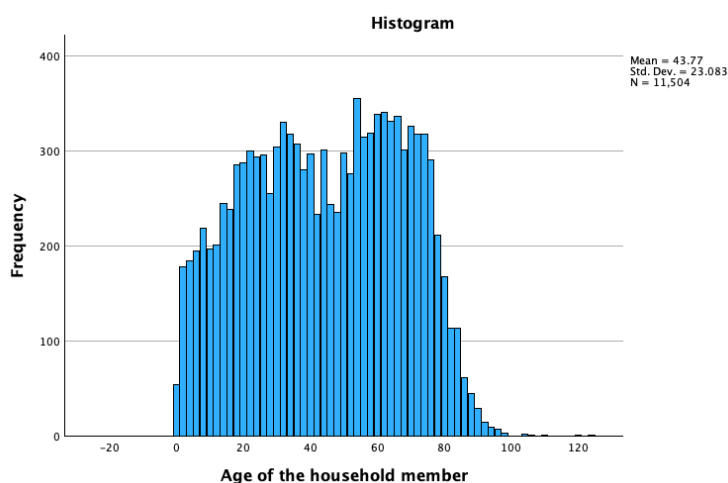
```
EXECUTE.
```

Leeftijd

De controlevariabele *Leeftijd* geeft de leeftijd in jaren van de respondenten. Voor deze variabele is de vraag “Leeftijd van lid huishouden” gebruikt uit de dataset ‘Achtergrondvariabelen’, namelijk *leeftijd*. Een hogere score is een hogere leeftijd gegeven in jaren.

Output oorspronkelijke variabele *leeftijd*.

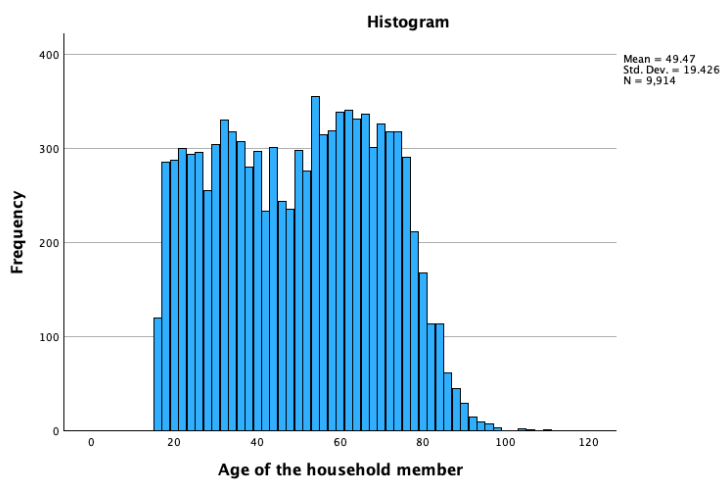
Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
leeftijd Age of the household member	11504	0	123	43.77	23.083
Valid N (listwise)	11504				

Voor het onderzoek zijn alleen respondenten met een leeftijd tussen de 16 jaar en 110 jaar van belang. Respondenten van het LISS Panel moesten minimaal 16 jaar zijn als zij de vragenlijsten invulden. Hierdoor is gekozen een filter in te stellen voor de leeftijd vanaf 16 jaar oud. Daarnaast is de oudste persoon in Nederland momenteel 110 jaar oud. Hierdoor is er ook een filter ingesteld voor de leeftijd van maximaal 110 jaar oud.

Output nieuwe variabele *leeftijd*.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
leeftijd Age of the household member	9914	16	110	49.47	19.426
Valid N (listwise)	9914				

Voor de hiërarchische lineaire regressieanalyse is voor het verminderen van multicollineariteit de variabele leeftijd gecentreerd. Hiervoor is het gemiddelde van de variabele leeftijd voor alle respondenten van de score afgehaald. De gecentreerde variabele is leeftijd_c genoemd.

Syntax *leeftijd*.

*Frequentieverdelingen en histogrammen van de oorspronkelijke variabelen om de univariate statistieken van de variabelen te verduidelijken.

```
FREQUENCIES VARIABLES=leeftijd sted oplmet xg23a094 vu23e006 vu23e007 vu23e008 vu23e009
vu23e010 cv24p001
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM
/HISTOGRAM
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Beschrijvende statistieken van de originele variabele leeftijd.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=leeftijd
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*Histogram van de originele variabele leeftijd.

```
FREQUENCIES VARIABLES=leeftijd  
/HISTOGRAM  
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Filter om alleen respondenten tussen de leeftijden 16 en 110 jaar te selecteren. Dit gezien populatie van het LISS Panel 16 jaar of oudere Nederlanders was en 110 aangezien dit de oudste persoon in Nederland momenteel is.
USE ALL.

```
COMPUTE filter_$=(leeftijd >= 16 & leeftijd <= 110).  
VARIABLE LABELS filter_$ 'leeftijd >= 16 & leeftijd <= 110 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.  
_SLINE OFF.
```

*Beschrijvende statistieken van de variabele leeftijd na toepassing van filter.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=leeftijd  
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*Histogram van de variabele leeftijd na toepassing van het filter.

```
FREQUENCIES VARIABLES=leeftijd  
/FORMAT=NOTABLE  
/HISTOGRAM  
/ORDER=ANALYSIS.
```

*De variabele leeftijd gecentreerd door het gemiddelde van de variabele af te halen.

```
COMPUTE Leeftijd_c=leeftijd - 59.97.  
EXECUTE.
```

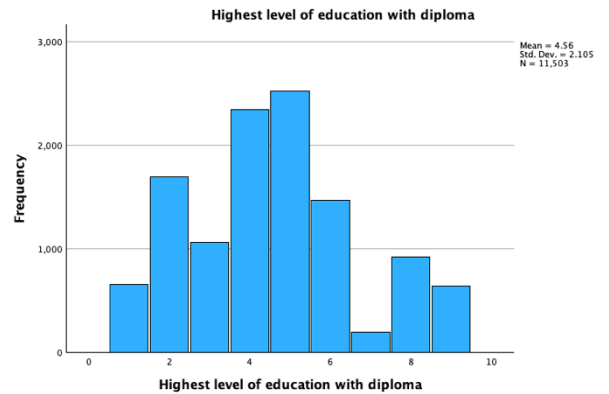
Opleidingsniveau

De controlevariabele Opleidingsniveau geeft de hoogst afgeronde opleiding met een diploma van de respondent. Voor deze variabele is de vraag “Hoogste opleiding met diploma” gebruikt uit de dataset “Achtergrondvariabelen”, namelijk *oplmet*. De antwoordmogelijkheden voor respondenten zijn: (1) basisonderwijs, (2) vmbo, (3) havo/vwo, (4) mbo, (5) hbo, (6) wo, (7) anders, (8) (nog) geen onderwijs afgerond en (9) volgt nog geen onderwijs.

Output oorspronkelijke variabele *oplmet*.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
oplmet Highest level of education with diploma	11503	1	9	4.56	2.105
Valid N (listwise)	11503				

oplmet Highest level of education with diploma					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 primary school	657	5.4	5.7	5.7
	2 vmbo (intermediate secondary education, US: junior high school)	1696	14.1	14.7	20.5
	3 havo/vwo (higher secondary education/preparatory university education, US: senior high school)	1063	8.8	9.2	29.7
	4 mbo (intermediate vocational education, US: junior college)	2344	19.4	20.4	50.1
	5 hbo (higher vocational education, US: college)	2523	20.9	21.9	72.0
	6 wo (university)	1465	12.1	12.7	84.7
	7 other	195	1.6	1.7	86.4
	8 Not (yet) completed any education	919	7.6	8.0	94.4
	9 Not yet started any education*	641	5.3	5.6	100.0
Total		11503	95.4	100.0	
Missing	System	556	4.6		
Total		12059	100.0		

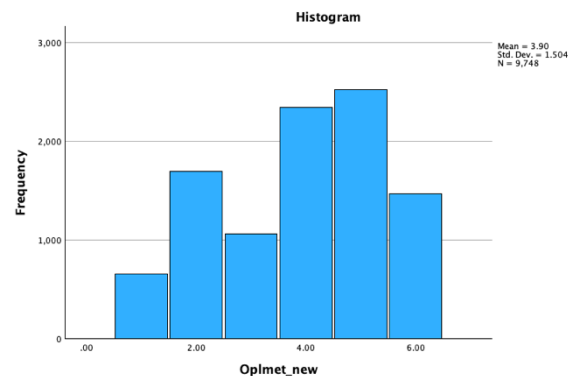

Voor het onderzoek zijn alleen de respondenten de antwoorden 1 tot en met 6 van belang. De antwoordcategorieën (7) anders, (8) (nog) geen onderwijs afgerond, en (9) volgt nog geen onderwijs worden daarom als missende waarden gecodeerd. Dit zorgt ervoor dat een hogere score op de variabele opleidingsniveau ook een hoger afgerond opleidingsniveau betekent. De nieuwe variabele is *oplmet_new* genoemd.

Output nieuwe variabele *oplmet_new*.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Oplmet_new	9748	1.00	6.00	3.9002	1.50393
Valid N (listwise)	9748				

Oplmet_new					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	657	5.4	6.7	6.7
	2.00	1696	14.1	17.4	24.1
	3.00	1063	8.8	10.9	35.0
	4.00	2344	19.4	24.0	59.1
	5.00	2523	20.9	25.9	85.0
	6.00	1465	12.1	15.0	100.0
Total		9748	80.8	100.0	
Missing	System	2311	19.2		
Total		12059	100.0		

Voor de hiërarchische lineaire regressieanalyse is voor het verminderen van multicollineariteit de variabele opleidingsniveau gecentreerd. Hiervoor is het gemiddelde van de variabele oplmet_new voor alle respondenten van de score afgehaald. De gecentreerde variabele is oplmet_c genoemd.

Syntax opleidingsniveau.

*Frequentieverdelingen en histogrammen van de oorspronkelijke variabelen om de univariate statistieken van de variabelen te verduidelijken.

```
FREQUENCIES VARIABLES=leeftijd sted oplmet xg23a094 vu23e006 vu23e007 vu23e008 vu23e009  
vu23e010 cv24p001  
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM  
/HISTOGRAM  
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Beschrijvende statistieken van de oorspronkelijke vraag van de variabele opleidingsniveau.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=oplmet  
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*Frequentietabel van de originele variabele opleidingsniveau.

```
FREQUENCIES VARIABLES=oplmet  
/HISTOGRAM  
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Coderen van de waarden 7,8 en 9 in missende waarden, waardoor de variabele opleidingsniveau als continue variabele kan worden meegenomen.

```
RECODE oplmet (1=1) (2=2) (3=3) (4=4) (5=5) (6=6) (7=SYSMIS) (8=SYSMIS) (9=SYSMIS) INTO Oplmet_new.  
EXECUTE.
```

*Frequentietabel van de nieuwe variabele opleidingsniveau.

```
FREQUENCIES VARIABLES=Oplmet_new  
/HISTOGRAM  
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Beschrijvende statistieken van de nieuwe variabele opleidingsniveau.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=Oplmet_new  
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*De variabele opleidingsniveau gecentreerd door het gemiddelde van de variabele af te halen.

```
COMPUTE Oplmet_c=Oplmet_new - 3.9364.  
EXECUTE.
```

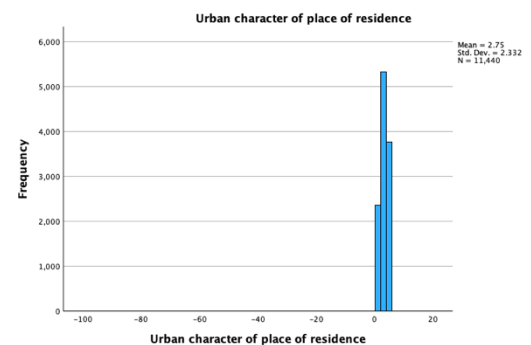
Stedelijkheid woonplaats

De controlevariabele Stedelijkheid woonplaats geeft de mate van stedelijkheid van de woonplaats van de respondent. Voor deze variabele is de vraag “Stedelijkheid woonplaats” gebruikt uit de dataset ‘Achtergrondvariabelen’, namelijk *sted*. De antwoordcategorieën zijn (1) Zeer sterk stedelijk, (2) Sterk stedelijk, (3) Matig stedelijk, (4) Weinig stedelijk en (5) Niet stedelijk. Een hogere score op de variabele betekent een mindere stedelijkheid van de woonplaats van de respondent.

Output oorspronkelijke variabele *sted*.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
sted Urban character of place of residence	11440	-99	5	2.75	2.332
Valid N (listwise)	11440				

sted Urban character of place of residence					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-99	4	.0	.0	.0
	1 Extremely urban	2363	19.6	20.7	20.7
	2 Very urban	3117	25.8	27.2	47.9
	3 Moderately urban	2201	18.3	19.2	67.2
	4 Slightly urban	2094	17.4	18.3	85.5
	5 Not urban	1661	13.8	14.5	100.0
	Total	11440	94.9	100.0	
Missing	System	619	5.1		
Total		12059	100.0		

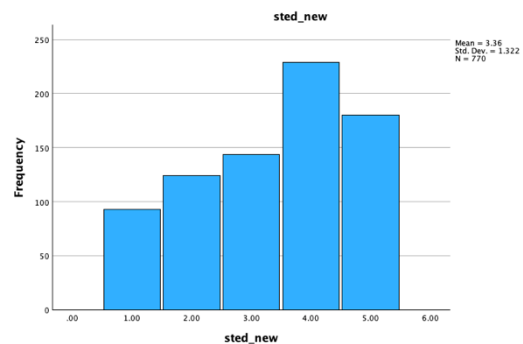

Doordat een hogere score op de variabele stedelijkheid woonplaats betekende dat de respondent een minder stedelijke woonplaats had zijn de antwoordcategorieën gespiegeld. Hierdoor is een hogere score op de variabele stedelijkheid woonplaats een hogere stedelijkheid van de woonplaats van de respondent. De antwoordcategorieën van de variabele *sted_new* zijn (1) Niet stedelijk, (2) Weinig stedelijk, (3) Matig stedelijk, (4) Sterk stedelijk en (5) Zeer sterk stedelijk.

Output nieuwe variabele *sted_new*.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
<i>sted_new</i>	11436	1.00	5.00	3.2122	1.34843
Valid N (listwise)	11436				

<i>sted_new</i>					
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid					
1.00	93	12.1	12.1	12.1	
2.00	124	16.1	16.1	28.2	
3.00	144	18.7	18.7	46.9	
4.00	229	29.7	29.7	76.6	
5.00	180	23.4	23.4	100.0	
Total	770	100.0	100.0		

Voor de hiërarchische lineaire regressieanalyse is voor het verminderen van multicollineariteit de variabele stedelijkheid woonplaats gecentreerd. Hiervoor is het gemiddelde van de variabele *sted_new* voor alle respondenten van de score afgehaald. De gecentreerde variabele is *sted_c* genoemd.

Syntax stedelijkheid woonplaats.

*Frequentieverdelingen en histogrammen van de oorspronkelijke variabelen om de univariate statistieken van de variabelen te verduidelijken.

```
FREQUENCIES VARIABLES=leeftijd sted oplmet xg23a094 vu23e006 vu23e007 vu23e008 vu23e009
vu23e010 cv24p001
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM
/HISTOGRAM
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Beschrijvende statistieken van de oorspronkelijke vraag van de variabele stedelijkheid woonplaats.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=sted
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*Frequentietabel van de originele variabele stedelijkheid woonplaats.

```
FREQUENCIES VARIABLES=sted
/HISTOGRAM
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Spiegelen van de variabele stedelijkheid woonplaats, dit is gedaan zodat een hogere score op de variabele een hogere score op de stedelijkheid woonplaats betekent.

```
RECODE sted (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) INTO sted_new.
EXECUTE.
```

*Frequentietabel van de nieuwe variabele stedelijkheid woonplaats.

```
FREQUENCIES VARIABLES=sted_new
```

```
/HISTOGRAM
```

```
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Beschrijvende statistieken van de nieuwe variabele stedelijkheid woonplaats.

```
DESCRIPTIVES VARIABLES=sted_new
```

```
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
```

*De variabele stedelijkheid woonplaats gecentreerd door het gemiddelde van de variabele af te halen.

```
COMPUTE Sted_c=sted_new - 3.3623.
```

```
EXECUTE.
```

Bijlage 2

Bijlage 2 bevat de stappen voor het uitvoeren van de lineaire regressieanalyse van het onderzoek. Allereerst wordt met behulp van de Pearson's Correlation de bivariate statistieken gegeven. Daarna worden de univariate statistieken gegeven. Vervolgens wordt de multivariate analyse besproken door de modelschattingen te geven, hiervoor zijn voor de continue variabelen de gecentreerde waarden gebruikt. Voor deze bijlage is gebruik gemaakt van de dataset zonder missende waarden en met de filters voor leeftijd en één persoon uit het huishouden. Daarnaast zijn alleen respondenten geselecteerd ouder dan 16 jaar en jonger dan 110 jaar. Ouder dan 16 wegens de onderzoekspopulatie van het LISS Panel, waarvoor mensen ouder dienden te zijn dan 16 om de vragenlijsten in te vullen en 110 is de leeftijd van de oudste persoon in Nederland momenteel terwijl de dataset een respondent bevatte welke aangaf 123 jaar oud te zijn.

Syntax

*Samengesteld filter van alle filters van leeftijd, eerste persoon per huishouden en complete respondenten.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(leeftijd >= 16 & leeftijd <= 110 & PrimaryFirst = 1 & Misval = 0).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'leeftijd >= 16 & leeftijd <= 110 & PrimaryFirst = 1 & Misval = 0 '+
'(FILTER)'.

VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

FORMATS filter_\$ (f1.0).

FILTER BY filter_\$.

EXECUTE.

_SLINE OFF.

*De variabele leeftijd gecentreerd door het gemiddelde van de variabele af te halen.

COMPUTE Leeftijd_c=leeftijd - 59.97.

EXECUTE.

*De variabele stedelijkheid woonplaats gecentreerd door het gemiddelde van de variabele af te halen.

COMPUTE Sted_c=sted_new - 3.3623.

EXECUTE.

*De variabele opleidingsniveau gecentreerd door het gemiddelde van de variabele af te halen.

COMPUTE Oplmet_c=Oplmet_new - 3.9364.

EXECUTE.

*De variabele perceptie armoede gecentreerd door het gemiddelde van de variabele af te halen.

COMPUTE PerArmoede_c=PerArmoede_new - 3.7390.

EXECUTE.

*De variabele financiële situatie gecentreerd door het gemiddelde van de variabele af te halen.

COMPUTE FinSit_c=FinSit_som - 25.8818.

EXECUTE.

*Interactieterm door de gecentreerde variabele financiële situatie keer de gecentreerde variabele perceptie armoede te doen.

COMPUTE FinSit_cxPerArmoede_c=FinSit_c * PerArmoede_c.

EXECUTE.

Bivariate analyse

Hieronder worden de correlaties tussen de gecentreerde continue variabelen *tevredenheid overheidsfunctioneren*, *leeftijd*, *opleidingsniveau*, *stedelijkheid woonplaats*, *financiële situatie* en *perceptie armoede* gegeven. Dit om een beeld te krijgen van de verbanden tussen de verschillende variabelen in het model.

Output

		Correlations						
		cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?	Leeftijd_c	Oplmet_c	Sted_c	FinSit_c	PerArmoede_c	FinSit_cxPerArmoede_c
Pearson Correlation	cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?	1.000	-.141	.111	.033	.113	-.187	-.005
	Leeftijd_c	-.141	1.000	-.241	-.103	.112	.001	.017
	Oplmet_c	.111	-.241	1.000	.031	.123	-.045	.019
	Sted_c	.033	-.103	.031	1.000	-.062	.053	-.085
	FinSit_c	.113	.112	.123	-.062	1.000	-.032	.146
	PerArmoede_c	-.187	.001	-.045	.053	-.032	1.000	.007
	FinSit_cxPerArmoede_c	-.005	.017	.019	-.085	.146	.007	1.000
Sig. (1-tailed)	cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?	.	<.001	<.001	.178	<.001	<.001	.448
	Leeftijd_c	.000	.	.000	.002	.001	.494	.317
	Oplmet_c	.001	.000	.	.193	.000	.108	.295
	Sted_c	.178	.002	.193	.	.043	.071	.009
	FinSit_c	.001	.001	.000	.043	.	.189	.000
	PerArmoede_c	.000	.494	.108	.071	.189	.	.425
	FinSit_cxPerArmoede_c	.448	.317	.295	.009	.000	.425	.
N	cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?	770	770	770	770	770	770	770
	Leeftijd_c	770	770	770	770	770	770	770
	Oplmet_c	770	770	770	770	770	770	770
	Sted_c	770	770	770	770	770	770	770
	FinSit_c	770	770	770	770	770	770	770
	PerArmoede_c	770	770	770	770	770	770	770
	FinSit_cxPerArmoede_c	770	770	770	770	770	770	770

Syntax

*Hiërarchische regressieanalyse. Hierbij ook waarden geselecteerd voor de uitbijteranalyse.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)

/NOORIGIN

/DEPENDENT cv24p001

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c FinSit_cxPerArmoede_c

/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)

/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)

/SAVE COOK LEVER ZRESID DFBETA DFFIT.

Multivariate analyse

Model 1: Modelschatting van het effect van de controlevariabelen *leeftijd*, *opleidingsniveau* en *stedelijkheid woonplaats* op *tevredenheid overheidsfunctioneren*.

Model 2: Modelschatting van het hoofdeffect van *financiële situatie* op *tevredenheid overheidsfunctioneren*, gecontroleerd voor *leeftijd*, *opleidingsniveau* en *stedelijkheid woonplaats*.

Model 3: Modelschatting van het effect van *perceptie armoede* op *tevredenheid overheidsfunctioneren*, gecontroleerd voor *leeftijd*, *opleidingsniveau* en *stedelijkheid woonplaats*.

Model 4: Modelschatting van het verwachte moderatie-effect van *perceptie armoede* op het verband tussen *financiële situatie* en *tevredenheid overheidsfunctioneren*, gecontroleerd voor *leeftijd*, *opleidingsniveau* en *stedelijkheid woonplaats*.

De hiërarchische lineaire regressieanalyse is tweemaal uitgevoerd. Allereerst is de dataset met alle volledige observaties met de filters voor respondenten zonder missende waarden, leeftijd tussen 16 en 110 jaar en één persoon uit het huishouden gebruikt (N=770). Om te controleren voor de invloed van mogelijke uitbijters op de regressieanalyse is daarnaast ook een regressieanalyse gedaan zonder de mogelijke uitbijters met de filter voor respondenten zonder

missende waarde, leeftijd tussen 16 en 110 jaar en één persoon uit het huishouden. Daarna is wegens de schending van de assumptie van normaliteit van de residuen ook een logistische regressieanalyse gedaan met tevredenheid overheidsfunctioneren als dummy-variabele. Ook wordt een voorbeeld gegeven van de regressievergelijking wanneer iemand een hoge score en lage score heeft op de modererende variabele perceptie armoede voor de interpretatie van het interactie-effect.

Lineaire regressieanalyse met alle observaties

Output

Model Summary ^a									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.163 ^a	.027	.023	.844	.027	6.969	3	766	<.001
2	.202 ^b	.041	.036	.838	.014	11.387	1	765	<.001
3	.272 ^c	.074	.068	.824	.033	27.338	1	764	<.001
4	.273 ^d	.074	.067	.825	.000	.232	1	763	.631

a. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c
b. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c
c. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c
d. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c, FinSit_cxPerArmoede_c
e. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	14.897	3	4.966	6.969	<.001 ^b
	Residual	545.825	766	.713		
	Total	560.722	769			
2	Regression	22.902	4	5.726	8.144	<.001 ^c
	Residual	537.820	765	.703		
	Total	560.722	769			
3	Regression	41.482	5	8.296	12.207	<.001 ^d
	Residual	519.240	764	.680		
	Total	560.722	769			
4	Regression	41.640	6	6.940	10.201	<.001 ^e
	Residual	519.082	763	.680		
	Total	560.722	769			

a. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?
b. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c
c. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c
d. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c
e. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c, FinSit_cxPerArmoede_c

Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients B	Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	Collinearity Statistics Tolerance	VIF
1	(Constant)	2.397	.033		71.782	<.001		
	Leeftijd_c	-.006	.002	-.119	-3.231	.001	.933	1.072
	Oplmet_c	.049	.022	.082	2.236	.026	.942	1.062
	Sted_c	.012	.023	.018	.513	.608	.989	1.011
2	(Constant)	2.400	.033		72.320	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.137	-3.697	<.001	.914	1.094
	Oplmet_c	.037	.022	.063	1.698	.090	.919	1.088
	Sted_c	.016	.023	.025	.693	.489	.987	1.014
	FinSit_c	.013	.004	.122	3.375	<.001	.961	1.041
3	(Constant)	2.401	.033		73.595	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.137	-3.770	<.001	.914	1.094
	Oplmet_c	.033	.022	.055	1.504	.133	.917	1.090
	Sted_c	.022	.023	.034	.978	.328	.984	1.016
	FinSit_c	.013	.004	.118	3.313	<.001	.961	1.041
	PerArmoede_c	-.176	.034	-.183	-5.229	<.001	.995	1.006
	FinSit_cxPerArmoede_c	-.002	.004	-.017	-.481	.631	.969	1.032
4	(Constant)	2.400	.033		73.505	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.137	-3.771	<.001	.914	1.094
	Oplmet_c	.033	.022	.055	1.505	.133	.917	1.090
	Sted_c	.021	.023	.033	.937	.349	.978	1.023
	FinSit_c	.013	.004	.120	3.346	<.001	.940	1.064
	PerArmoede_c	-.175	.034	-.182	-5.195	<.001	.992	1.008
	FinSit_cxPerArmoede_c	-.002	.004	-.017	-.481	.631	.969	1.032

a. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

Syntax

*Hiërarchische regressieanalyse. Hierbij ook waarden geselecteerd voor de uitbijteranalyse.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)

/NOORIGIN

/DEPENDENT cv24p001

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c FinSit_cxPerArmoede_c

/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)

/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)

/SAVE COOK LEVER ZRESID DFBETA DFFIT.

Interpretatie interactie-effect

Om het interactie-effect te interpreteren van de variabele *perceptie armoede* op het verband tussen de variabelen *financiële situatie* en *tevredenheid overheidsfunctioneren* is de regressievergelijking uitgewerkt voor verschillende scores op de modererende variabele perceptie armoede. Dit om een beeld te krijgen van het effect van de interactie voor verschillende respondenten in de analyse zonder alleen te kijken naar de helling van de interactie. Er is een frequentietabel gemaakt waarin de verschillende scores van iemand met

een hoge score en een lage score op de gecentreerde variabele *perceptie armoede* zijn weergegeven. Voor de hoge score is de waarde 0.26 gebruikt, voor de lage score is de waarde -1.74 gebruikt en voor een middel score is -0.74 gebruikt allen verkregen uit de frequentietabel van de gecentreerde variabele *perceptie armoede*. Deze scores zijn ingevuld in de regressievergelijking.

Hoge waarde perceptie armoede

Tevredenheid overheidsfunctioneren =

$$2.400 - 0.007 \cdot 0 + 0.033 \cdot 0 + 0.021 \cdot 0 + 0.013x - 0.175 \cdot -1.74 - 0.002x \cdot -1.74 =$$

$$2.400 + 0.013x + 0.3045 + 0.00348x =$$

$$2.7045 + 0.01648x =$$

$$2.705 + 0.016x.$$

Lage waarde perceptie armoede

Tevredenheid overheidsfunctioneren =

$$2.400 - 0.007 \cdot 0 + 0.033 \cdot 0 + 0.021 \cdot 0 + 0.013x - 0.175 \cdot 0.26 - 0.002x \cdot 0.26 =$$

$$2.400 + 0.013x - 0.0455 - 0.00052x =$$

$$2.3545 + 0.01248x =$$

$$2.355 + 0.012x.$$

Middel waarde perceptie armoede

Tevredenheid overheidsfunctioneren =

$$2.400 - 0.007 \cdot 0 + 0.033 \cdot 0 + 0.021 \cdot 0 + 0.013x - 0.175 \cdot -0.74 - 0.002x \cdot -0.74 =$$

$$2.400 + 0.013x + 0.1295 + 0.00148x =$$

$$2.5295 + 0.01448x =$$

$$2.53 + 0.014x$$

Een hogere waarde op de variabele perceptie armoede zorgt ervoor dat het effect van financiële situatie verandert, dat is te zien aan de veranderende helling van x. Waar het effect van financiële situatie voor een lage perceptie van armoede 0.012 is, is dit voor een hoge perceptie van armoede 0.016. Maar ondanks dit kleine verschil in de helling van x en dus het effect van x is dit effect niet significant ($p < 0.631$).

Output

PerArmoede_c					
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	-2.74	9	1.2	1.2	1.2
	-1.74	35	4.5	4.5	5.7
	-.74	271	35.2	35.2	40.9
	.26	288	37.4	37.4	78.3
	1.26	167	21.7	21.7	100.0
Total	770	100.0	100.0		

Syntax

*Frequentietabel gecentreerde variabele voor interpretatie van het interactie-effect.

FREQUENCIES VARIABLES=PerArmoede_c

/STATISTICS=STDDEV MEAN

/ORDER=ANALYSIS.

Lineaire regressieanalyse zonder mogelijke uitbijters

De hiërarchische lineaire regressieanalyse is voor de tweede keer uitgevoerd, dit keer zonder de mogelijke uitbijters. Deze analyse is uitgevoerd zonder de cases die hoog scoorden op zowel Leverage als Cook's Distance en de cases die hoog scoorden op zowel gestandaardiseerde residu en Cook's Distance. Uit deze hiërarchische regressieanalyse bleek dat de resultaten behoorlijk overeenkomen met de eerdere hiërarchische regressieanalyse met alle observaties erin. De hellingen van alle variabelen en de significanties veranderen nauwelijks na het verwijderen van de mogelijke uitbijters uit de analyse. Ook de waarden van de verklaarde variantie veranderen nauwelijks na het verwijderen van de mogelijke uitbijters. Doordat het ook ging om een beperkt aantal variabelen en deze nauwelijks van invloed zijn op de regressieanalyse is besloten de mogelijke uitbijters in de analyse te laten en dus verder te gaan met de regressieanalyse met alle observaties.

Output

Model Summary ^a									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.162 ^a	.026	.022	.826	.026	6.758	3	756	<.001
2	.213 ^b	.045	.040	.818	.019	15.315	1	755	<.001
3	.291 ^c	.085	.079	.802	.039	32.340	1	754	<.001
4	.292 ^d	.085	.078	.802	.000	.278	1	753	.598

a. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c

b. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c

c. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c

d. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c, FinSit_cxPerArmoede_c

e. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	13.827	3	4.609	6.758	<.001 ^b
	Residual	515.614	756	.682		
	Total	529.441	759			
2	Regression	24.078	4	6.019	8.993	<.001 ^c
	Residual	505.363	755	.669		
	Total	529.441	759			
3	Regression	44.862	5	8.972	13.961	<.001 ^d
	Residual	484.579	754	.643		
	Total	529.441	759			
4	Regression	45.041	6	7.507	11.669	<.001 ^e
	Residual	484.400	753	.643		
	Total	529.441	759			

a. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

b. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c

c. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c

d. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c

e. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c, FinSit_cxPerArmoede_c

Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients B	Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	Collinearity Statistics Tolerance	VIF
1	(Constant)	2.336	.030		77.977	<.001		
	Leeftijd_c	-.006	.002	-.123	-3.319	<.001	.932	1.073
	Oplmet_c	.044	.021	.075	2.037	.042	.941	1.063
	Sted_c	.010	.023	.015	.418	.676	.989	1.011
2	(Constant)	2.334	.030		78.644	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.145	-3.892	<.001	.911	1.097
	Oplmet_c	.030	.022	.052	1.400	.162	.917	1.091
	Sted_c	.013	.023	.021	.577	.564	.988	1.013
	FinSit_c	.015	.004	.142	3.913	<.001	.960	1.042
3	(Constant)	2.335	.029		80.298	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.145	-3.985	<.001	.911	1.097
	Oplmet_c	.025	.021	.043	1.190	.234	.915	1.093
	Sted_c	.021	.022	.033	.936	.349	.984	1.016
	FinSit_c	.015	.004	.140	3.931	<.001	.960	1.042
	PerArmoede_c	-.191	.034	-.199	-5.687	<.001	.994	1.006
4	(Constant)	2.335	.029		80.228	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.146	-3.991	<.001	.911	1.098
	Oplmet_c	.025	.021	.043	1.179	.239	.915	1.093
	Sted_c	.020	.022	.032	.900	.368	.980	1.021
	FinSit_c	.015	.004	.143	3.964	<.001	.939	1.065
	PerArmoede_c	-.191	.034	-.198	-5.664	<.001	.993	1.007
	FinSit_cxPerArmoede_c	-.002	.004	-.019	-.528	.598	.973	1.027

a. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

Syntax

*Maken van de variabele uitbijter door alle casenummers van de onderzochte mogelijke uitbijters te selecteren.

COMPUTE Uitbijter=\$CASENUM ~= 5511 & \$CASENUM ~= 1787 & \$CASENUM ~= 5078 & \$CASENUM ~= 6253 &

\$CASENUM ~= 5564 & \$CASENUM ~= 4756 & \$CASENUM ~= 5964 & \$CASENUM ~= 7397 & \$CASENUM ~= 5302 &

\$CASENUM ~= 5309.

EXECUTE.

*Filter om de mogelijke uitbijters uit de analyse te verwijderen.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(leeftijd >= 16 & leeftijd <= 110 & PrimaryFirst = 1 & Misval = 0 & Uitbijter = 1).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'leeftijd >= 16 & leeftijd <= 110 & PrimaryFirst = 1 & Misval = 0 & '+'
'Uitbijter = 1 (FILTER)'.

VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

FORMATS filter_\$ (f1.0).

FILTER BY filter_\$.

EXECUTE.

_SLINE OFF.

*Hiërarchische regressieanalyse zonder mogelijke uitbijters om te controleren voor de invloed van de mogelijke uitbijters.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)

/NOORIGIN

/DEPENDENT cv24p001

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c FinSit_cxPerArmoede_c

/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)

/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)

/SAVE COOK LEVER ZRESID DFBETA DFFIT.

Logistische regressieanalyse

Er is naast een hiërarchische lineaire regressieanalyse ook een logistische regressieanalyse uitgevoerd. Dit is gedaan doordat de assumpties van normaliteit van de residuen en homoscedasticiteit behoorlijk zijn geschonden bij de lineaire regressieanalyse, waardoor ook een logistische regressieanalyse is uitgevoerd. Hiervoor is de afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren gehercodeerd tot een dummy variabele, waarbij de scores 1, 2 en 3 zijn gecodeerd tot de score 0 en de scores 4 en 5 tot de score 1. Uit de logistische regressieanalyse blijkt dat de richtingen en significanties van de hellingen van de variabelen nauwelijks verschillen met die van de hiërarchische lineaire regressieanalyse. Zo is financiële situatie nog steeds significant. Ook is de verklaringskracht van de modellen bij de lineaire regressieanalyse en de logistische regressieanalyse beide keren vrij laag. Hierdoor is de keuze

gemaakt om verder te gaan met de hiërarchische lineaire regressieanalyse met alle observaties ondanks schendingen van de assumpties van normaliteit van de residuen en homoscedasticiteit. Dit ook wegens de voordelen van lineaire regressieanalyse ten opzichte van een logistische regressieanalyse. Aangezien de afhankelijke variabele tevredenheid overheidsfunctioneren een continue variabele is, is lineaire regressieanalyse de meest geschikte analysemethode doordat deze methode het best gebruik maakt van de schaalscore van de continue variabele tevredenheid overheidsfunctioneren. Daarnaast zijn bij een lineaire regressieanalyse de regressiecoëfficiënten direct interpreteerbaar waardoor de resultaten overzichtelijker zijn.

Output

Model 1:

Omnibus Tests of Model Coefficients				Model Summary				Hosmer and Lemeshow Test			
Step	Chi-square	df	Sig.	Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square	Step	Chi-square	df	Sig.
1 ^a	18.820	3	<.001	1	441.046 ^a	.024	.054	1	11.973	8	.152
Block	18.820	3	<.001	a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.							
Model	18.820	3	<.001								

Variables in the Equation						
Step	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
1 ^a						
Leeftijd_c	-.020	.007	7.608	1	.006	.980
Oplmet_c	.239	.099	5.771	1	.016	1.270
Sted_c	.070	.099	.501	1	.479	1.073
Constant	-2.288	.136	281.906	1	<.001	.102

a. Variable(s) entered on step 1: Leeftijd_c, Oplmet_c, Sted_c.

Model 2:

Omnibus Tests of Model Coefficients				Model Summary				Hosmer and Lemeshow Test			
Step	Chi-square	df	Sig.	Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square	Step	Chi-square	df	Sig.
1	5.081	1	.024	1	435.965 ^a	.031	.068	1	4.353	8	.824
Block	5.081	1	.024	a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.							
Model	23.901	4	<.001								

Variables in the Equation						
Step	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
1 ^a						
Leeftijd_c	-.022	.007	9.190	1	.002	.978
Oplmet_c	.208	.100	4.319	1	.038	1.231
Sted_c	.087	.100	.756	1	.385	1.091
FinSit_c	.039	.018	4.760	1	.029	1.040
Constant	-2.321	.140	273.476	1	<.001	.098

a. Variable(s) entered on step 1: Leeftijd_c, Oplmet_c, Sted_c, FinSit_c.

Model 3:

Omnibus Tests of Model Coefficients			
Step 1	Step	Chi-square	Sig.
	Block	1.614	.204
	Model	25.515	<.001

Model Summary			
Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	434.351 ^a	.033	.072

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

Hosmer and Lemeshow Test			
Step	Chi-square	df	Sig.
1	3.115	8	.927

Variables in the Equation						
Step 1 ^a		B	S.E.	Wald	df	Exp(B)
	Leeftijd_c	-.023	.007	9.271	1	.978
	Oplmet_c	.205	.101	4.157	1	1.228
	Sted_c	.091	.100	.825	1	1.095
	FinSit_c	.039	.018	4.710	1	1.040
	PerArmoede_c	-.182	.143	1.625	1	.834
	Constant	-2.330	.141	271.386	1	.097

a. Variable(s) entered on step 1: Leeftijd_c, Oplmet_c, Sted_c, FinSit_c, PerArmoede_c.

Model 4:

Omnibus Tests of Model Coefficients			
Step 1	Step	Chi-square	Sig.
	Block	.185	.667
	Model	25.699	<.001

Model Summary			
Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	434.166 ^a	.033	.073

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than .001.

Hosmer and Lemeshow Test			
Step	Chi-square	df	Sig.
1	5.601	8	.692

Variables in the Equation						
Step 1 ^a		B	S.E.	Wald	df	Exp(B)
	Leeftijd_c	-.023	.007	9.306	1	.978
	Oplmet_c	.206	.101	4.189	1	1.229
	Sted_c	.087	.100	.752	1	1.091
	FinSit_c	.039	.018	4.712	1	1.040
	PerArmoede_c	-.165	.149	1.230	1	.848
	FinSit_cxPerArmoede_c	-.008	.018	.185	1	.992
	Constant	-2.331	.141	272.212	1	.097

a. Variable(s) entered on step 1: Leeftijd_c, Oplmet_c, Sted_c, FinSit_c, PerArmoede_c, FinSit_cxPerArmoede_c.

Syntax

*Hercoderen van de variabele tevredenheid overheidsfunctioneren in een dummyvariabele van 0 en 1, waarbij de scores 1 t/m 3 zijn gecodeerd in 0 en de scores 4 en 5 zijn gecodeerd in 1.

RECODE cv24p001 (1=0) (2=0) (3=0) (4=1) (5=1) INTO TevredenheidOverheid_dummy.

EXECUTE.

*Samengestelde filter zonder de selectie van het verwijderen van de mogelijke uitbijters.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(leeftijd >= 16 & leeftijd <= 110 & PrimaryFirst = 1 & Misval = 0).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'leeftijd >= 16 & leeftijd <= 110 & PrimaryFirst = 1 & Misval = 0 '+'
'(FILTER)'.

VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

FORMATS filter_\$ (f1.0).

FILTER BY filter_\$.

EXECUTE.

_SLINE OFF.

*Hiërarchische logistische regressieanalyse. Gedaan wegens schendingen van de assumpties normaliteit en homoscedasticiteit. Door de overeenkomsten en de voordelen van regressieanalyse besloten verder te gaan met lineaire regressieanalyse.

LOGISTIC REGRESSION VARIABLES TevredenheidOverheid_dummy

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c FinSit_cxPerArmoede_c

/SAVE=COOK LEVER DFBETA ZRESID DEV

/CLASSPLOT

/PRINT=GOODFIT

/CRITERIA=PIN(0.05) POUT(0.10) ITERATE(20) CUT(0.5).

Bijlage 3

Modelfit

Modelfit voor model 1, 2, 3 en 4. De modelfit geeft aan hoe goed het regressiemodel de variantie in de variabele tevredenheid overheidsfunctioneren kan verklaren op basis van de toegevoegde variabelen aan het model.

Output

Model Summary ^a									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.163 ^a	.027	.023	.844	.027	6.969	3	766	<.001
2	.202 ^b	.041	.036	.838	.014	11.387	1	765	<.001
3	.272 ^c	.074	.068	.824	.033	27.338	1	764	<.001
4	.273 ^d	.074	.067	.825	.000	.232	1	763	.631

a. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c

b. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c

c. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c

d. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c, FinSit_cxPerArmoede_c

e. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	14.897	3	4.966	6.969	<.001 ^b
	Residual	545.825	766	.713		
	Total	560.722	769			
2	Regression	22.902	4	5.726	8.144	<.001 ^c
	Residual	537.820	765	.703		
	Total	560.722	769			
3	Regression	41.482	5	8.296	12.207	<.001 ^d
	Residual	519.240	764	.680		
	Total	560.722	769			
4	Regression	41.640	6	6.940	10.201	<.001 ^e
	Residual	519.082	763	.680		
	Total	560.722	769			

a. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

b. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c

c. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c

d. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c

e. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c, FinSit_cxPerArmoede_c

Syntax

*Hiërarchische regressieanalyse. Hierbij ook waarden geselecteerd voor de uitbijteranalyse.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)

/NOORIGIN

/DEPENDENT cv24p001

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c

```
/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c  
/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c  
/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c FinSit_cxPerArmoede_c  
/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)  
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)  
/SAVE COOK LEVER ZRESID DFBETA DFFIT.
```

Assumptiecontrole

Er zijn vier assumpties waaraan de lineaire regressieanalyse aan moet voldoen. Wanneer niet aan de assumpties voldaan wordt kan dit de nauwkeurigheid van de resultaten beïnvloeden. De vier assumpties zijn: onafhankelijke waarnemingen, lineairiteit, homoscedasticiteit en normaliteit van de residuen.

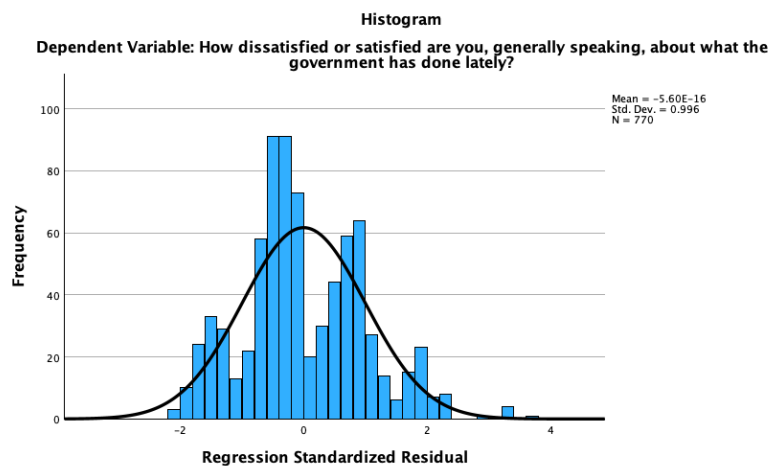
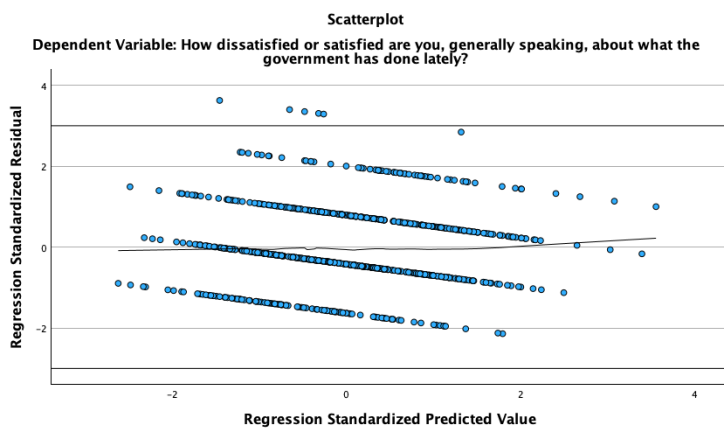
De eerste assumptie waaraan voldaan moet worden is die van onafhankelijke observaties. Voor dit onderzoek wordt gebruikgemaakt van een dataset van het LISS Panel. De respondenten voor deze dataset zijn willekeurig geselecteerde huishoudens uit het bevolkingsregister van het CBS. Maar doordat er meerdere leden van een huishouden de vragenlijsten konden invullen, kan dit zorgen voor niet onafhankelijke observaties. Hierdoor is geselecteerd voor 1 persoon per huishouden door de eerste persoon uit de dataset van elk huishouden te selecteren (PrimaryFirst). Hierdoor wordt de assumptie van onafhankelijke observaties niet geschonden.

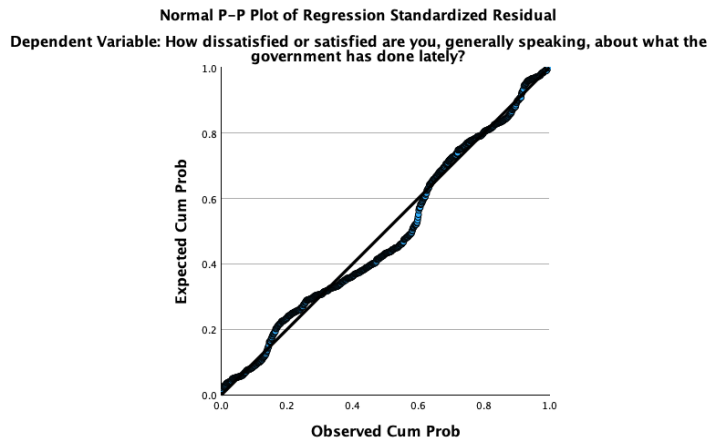
De tweede assumptie waaraan voldaan moet worden is die van lineairiteit. Dit houdt in dat het gemiddelde van de residuen voor elke set van waarden van de x 'en 0 moet zijn. Dit wordt gecontroleerd aan de hand van een partial residual plot met een LOESS-lijn. Er wordt gekeken als er ongeveer evenveel punten boven als onder de nullijn bevinden. Aan de partial residual plot te zien lijkt dit behoorlijk het geval te zijn. De LOESS-lijn bevestigt dit. De LOESS-lijn ligt redelijk gelijk aan de nullijn. Hierdoor wordt de assumptie van lineairiteit niet geschonden.

De derde assumptie waaraan voldaan moet worden is die van homoscedasticiteit. Dit houdt in dat de standaarddeviatie van de residuen gelijk is voor alle waarden van de x 'en. Dit wordt ook gecontroleerd aan de hand van een partial residual plot. De spreiding van de data moet even groot zijn. De residuen lijken scheef één kant op te lopen. Er is een duidelijk patroon te zien in de residual plot. Dit wijst erop dat de assumptie van homoscedasticiteit vrij heftig geschonden is.

Tot slot de vierde assumptie waaraan voldaan moet worden is die van normaliteit van de residuen. De verdeling van de residuen dient een normale verdeling te zijn. Dit wordt gecontroleerd aan de hand van een histogram van de residuen en een PP-plot. Aan de PP-plot te zien loopt de curve niet gelijk aan de lijn van de PP-plot. Ook aan het histogram is te zien dat de residuen niet normaal verdeeld zijn. Er zijn pieken in plaats van een normale verdeling van de residuen. Hierdoor blijkt dat de assumptie van normaliteit van de residuen ook vrij heftig geschonden wordt.

Output

Syntax

*Hiërarchische regressieanalyse. Hierbij ook waarden geselecteerd voor de uitbijteranalyse.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)

/NOORIGIN

/DEPENDENT cv24p001

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c FinSit_cxPerArmoede_c

/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)

/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)

/SAVE COOK LEVER ZRESID DFBETA DFFIT.

Modeldiagnostiek

Voor onderzoek naar mogelijke uitbijters/ invloedrijke punten zijn enkele waarden gecontroleerd. Hiervoor is gekeken naar de gestandaardiseerde residuen, Leverage waarden, Cook's Distance waarden, DFFIT en DFBETA. De drempelwaardes zijn uitgerekend om de mogelijke uitbijters/ invloedrijke punten te vinden.

Allereerst is gekeken naar de partial regression plot voor het controleren van mogelijke uitbijters voor de gestandaardiseerde residuen. Voor de gestandaardiseerde residuen geldt dat waarden hoger dan 3 en lager dan -3 mogelijke uitbijters zijn. Er zijn in de partial regression plot voor deze

waarden lijnen getekend om te kijken welke cases buiten deze waarden vallen. Er blijken 5 cases een gestandaardiseerd residu boven de 3 te hebben. Dit zijn casenummers 8535, 7397, 5302, 5309 en 11515. Dit zijn cases die ver van de geschatte lijn afliggen en een groot residu hebben.

Vervolgens is gekeken naar de Leverage waarden. De Leverage geeft aan in welke mate een punt aan de lijn trekt. Wanneer de Leverage waarde groter is dan de drempelwaarde, heeft dit punt meer invloed op de geschatte hellingen. De drempelwaarde is berekend door $\frac{3p}{n} = \frac{3 \times 7}{770} = 0.027272727$. Er waren 9 cases die alleen op de Leverage waarde hoger scoorden dan de drempelwaarde, dit waren casenummers 6076, 7176, 6505, 5507, 9332, 8736, 3552, 699 en 6390.

Ook is gekeken naar de Cook's Distance waarden. Cases met een hoge Cook's Distance waarde zijn uitbijters in de x en y richting. De drempelwaarde van de Cook's Distance is berekend door $\frac{4}{n} = \frac{4}{770} = 0.005194805195$. Er waren veel cases die op de Cook's Distance waarde hoger scoorden dan de drempelwaarden. De meest opvallende casenummers die alleen op de Cook's Distance waarde hoger scoorden dan de drempelwaarde, waren casenummers 7397, 5302 en 5309. Deze 3 waren de hoogste scores die alleen op Cook's Distance waarde hoog scoorden en scoorden allen hoger dan 0.017.

Door een scatterplot te maken met op de y-as de Cook's Distance waarden en op de x-as de Leverage waarden kon gekeken worden naar cases die op zowel de Leverage waarde hoger scoorden dan de drempelwaarde en op de Cook's Distance waarde hoger scoorde dan de drempelwaarde. Dit was het geval voor de casenummers 5511, 1787, 5078, 6253, 5564, 4736 en 5964.

Tot slot zijn ook de DFBETA-waarden en DFFIT-waarden onderzocht. DFBETA is de verandering in de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten. De drempelwaarde wordt berekend door $\frac{3}{\sqrt{n}} = \frac{3}{\sqrt{770}} = 0.108112495$. Door het maken van een tabel met minimale en maximale waarde per DFBETA is gekeken of er cases zijn die deze drempelwaarde overschreden. Dit is voor alle DFBETA-waarden niet het geval. Ook is nog gekeken naar de DFFIT-waarden. DFFIT is de verandering in gestandaardiseerde voorspelde y. De drempelwaarde wordt berekend door $3\sqrt{\frac{p}{n}} = 3\sqrt{\frac{7}{770}} = 0.286038776$. Door het maken van een tabel met de minimale en maximale waarde van

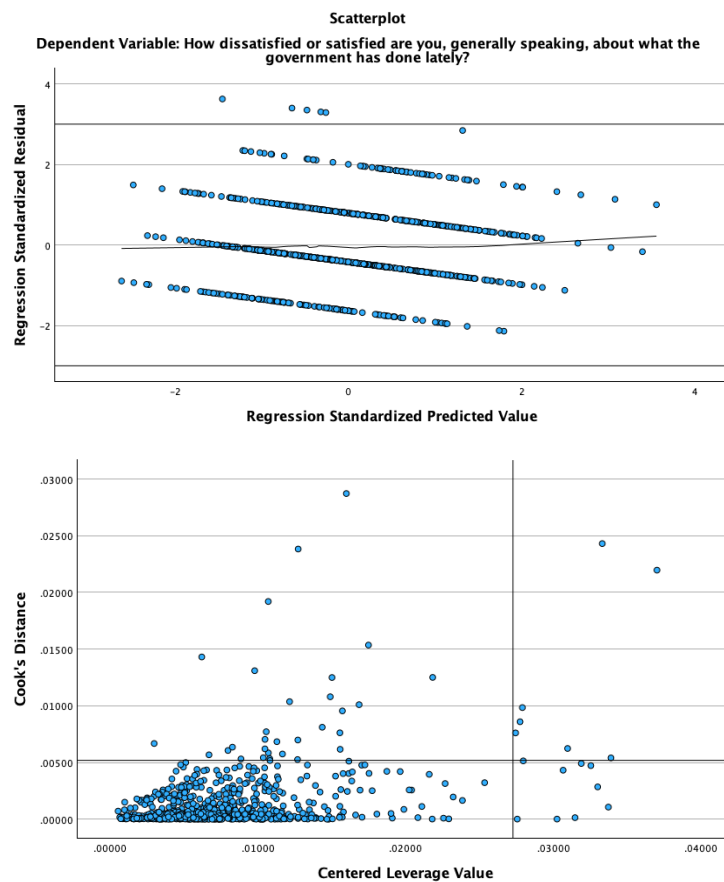
de DFFIT is gekeken of er cases zijn die de drempelwaarde overschreden. Dit is voor de DFFIT-waarden niet het geval.

Naar aanleiding van deze uitbijteranalyse is besloten de hiërarchische lineaire regressieanalyse opnieuw te doen zonder de cases die een mogelijke uitbijter waren op de Leverage en de Cook's Distance. Dit waren casenummers 5511, 1787, 5078, 6253, 5564, 4736 en 5964. Ook de cases met een hoge Cook's Distance waarde en een gestandaardiseerd residu van boven de 3 zijn uit de analyse gelaten. Dit waren casenummers 7397, 5302 en 5309. Het verwijderen van de cases uit de analyse zorgde alleen nauwelijks voor verschillen in de hellingen en de verklaarde variantie van de modellen. Hierdoor is besloten doordat het ook om weinig cases gaat ze in de analyse te houden. Daarnaast waren de cases die geclassificeerd waren tot uitbijters voornamelijk respondenten met een erg hoge of een erg lage score op de variabele financiële situatie. Scores met extreme waarden op de variabele financiële situatie zijn niet per definitie foute antwoorden, maar kunnen ook gewoon werkelijke scores van respondenten zijn die hoog of laag scoren op de variabele financiële situatie. Dus naast de geringe impact van de mogelijke uitbijters, het lage aantal uitbijters en doordat het ook werkelijk gegeven scores van respondenten zijn is besloten de mogelijke uitbijters in de analyse te houden.

Tabel 5: Overzicht opvallende cases uitbijteranalyse.

Casenummer	Cook's Distance	Leverage	Gestand. Residu
1787	0.02196	0.03702	
4756	0.00625	0.03097	
5078	0.00984	0.02791	
5302	0.02872		3.35060
5309	0.01920		3.30546
5511	0.02431	0.03332	
5564	0.00761	0.02745	
5964	0.00541	0.03391	
6253	0.00860	0.02775	
7397	0.02383		3.39932
8535			3.62578
11515			3.28902

Output

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum
DFB0_1 DFBETA Intercept	770	-.00382	.00563
DFB1_1 DFBETA Leeftijd_c	770	-.00039	.00026
DFB2_1 DFBETA Oplmet_c	770	-.00414	.00355
DFB3_1 DFBETA Sted_c	770	-.00314	.00324
DFB4_1 DFBETA FinSit_c	770	-.00115	.00066
DFB5_1 DFBETA PerArmoede_c	770	-.00530	.00881
DFB6_1 DFBETA FinSit_cxPerArmoede_c	770	-.00105	.00126
Valid N (listwise)	770		

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum
DFB_1 DFFIT	770	-.06330	.06331
Valid N (listwise)	770		

Model Summary^a

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics				Sig. F Change
						F Change	df1	df2		
1	.164 ^a	.027	.023	.842	.027	6.908	3	750		<.001
2	.202 ^b	.041	.036	.837	.014	10.896	1	749		.001
3	.279 ^c	.078	.072	.821	.037	30.240	1	748		<.001
4	.280 ^d	.078	.071	.822	.000	.032	1	747		.859

a. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c

b. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c

c. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c

d. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c, FinSit_cxPerArmoede_c

e. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	14.708	3	4.903	6.908	<.001 ^b
	Residual	532.252	750	.710		
	Total	546.960	753			
2	Regression	22.340	4	5.585	7.974	<.001 ^c
	Residual	524.620	749	.700		
	Total	546.960	753			
3	Regression	42.725	5	8.545	12.676	<.001 ^d
	Residual	504.235	748	.674		
	Total	546.960	753			
4	Regression	42.746	6	7.124	10.555	<.001 ^e
	Residual	504.214	747	.675		
	Total	546.960	753			

a. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

b. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c

c. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c

d. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c

e. Predictors: (Constant), Sted_c, Oplmet_c, Leeftijd_c, FinSit_c, PerArmoede_c, FinSit_cxPerArmoede_c

Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients B	Std. Error	Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	Collinearity Statistics Tolerance	VIF
1	(Constant)	2.398	.034		70.974	<.001		
	Leeftijd_c	-.006	.002	-.121	-3.230	.001	.932	1.073
	Oplmet_c	.049	.022	.083	2.237	.026	.940	1.063
	Sted_c	.009	.023	.013	.372	.710	.990	1.010
2	(Constant)	2.397	.034		71.387	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.138	-3.681	<.001	.914	1.094
	Oplmet_c	.037	.022	.063	1.676	.094	.915	1.093
	Sted_c	.011	.023	.018	.492	.623	.989	1.012
	FinSit_c	.013	.004	.121	3.301	.001	.961	1.041
3	(Constant)	2.401	.033		72.878	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.140	-3.799	<.001	.914	1.095
	Oplmet_c	.033	.022	.056	1.536	.125	.914	1.094
	Sted_c	.018	.023	.028	.795	.427	.986	1.014
	FinSit_c	.014	.004	.121	3.383	<.001	.961	1.041
	PerArmoede_c	-.193	.035	-.193	-5.499	<.001	.996	1.004
4	(Constant)	2.401	.033		72.830	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.139	-3.791	<.001	.913	1.095
	Oplmet_c	.034	.022	.057	1.539	.124	.913	1.095
	Sted_c	.018	.023	.029	.804	.421	.982	1.019
	FinSit_c	.013	.004	.120	3.325	<.001	.943	1.061
	PerArmoede_c	-.194	.035	-.194	-5.473	<.001	.980	1.021
	FinSit_cxPerArmoede_c	.001	.005	.006	.178	.859	.962	1.040

a. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

Syntax

*Scatterplot gemaakt om de mogelijke uitbijters op de Leverage en de Cook's Distance te vinden.

GRAPH

/SCATTERPLOT(BIVAR)=LEV_1 WITH COO_1

/MISSING=LISTWISE.

*Beschrijvende statistieken van de DFBETA waarden om mogelijke uitbijters op de DFBETA waarden te vinden.

DESCRIPTIVES VARIABLES=DFB0_1 DFB1_1 DFB2_1 DFB3_1 DFB4_1 DFB5_1 DFB6_1

/STATISTICS=MIN MAX.

*Beschrijvende statistieken van de DFFIT waarden om mogelijke uitbijters op de DFFIT waarden te vinden.

DESCRIPTIVES VARIABLES=DFF_1

/STATISTICS=MIN MAX.

*Maken van de variabele uitbijter door alle casenummers van de onderzochte mogelijke uitbijters te selecteren.

```
COMPUTE Uitbijter=$CASENUM ~= 5511 & $CASENUM ~= 1787 & $CASENUM ~= 5078 & $CASENUM ~= 6253 &
    $CASENUM ~= 5564 & $CASENUM ~= 4756 & $CASENUM ~= 5964 & $CASENUM ~= 7397 & $CASENUM ~= 5302 &
    $CASENUM ~= 5309.
EXECUTE.
```

*Filter om de mogelijke uitbijters uit de analyse te verwijderen.

```
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(leeftijd >= 16 & leeftijd <= 110 & PrimaryFirst = 1 & Misval = 0 & Uitbijter = 1).
VARIABLE LABELS filter_$ 'leeftijd >= 16 & leeftijd <= 110 & PrimaryFirst = 1 & Misval = 0 & '+
    'Uitbijter = 1 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.
_SLINE OFF.
```

*Hiërarchische regressieanalyse. Hierbij ook waarden geselecteerd voor de uitbijteranalyse.

```
REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)
/NOORIGIN
/DEPENDENT cv24p001
/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c
/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c
/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c
/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c FinSit_cxPerArmoede_c
/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)
/SAVE COOK LEVER ZRESID DFBETA DFFIT.
```

Multicollineariteit

Voor multicollineariteit van de variabelen in het onderzoek is ook gecontroleerd. Om de multicollineariteit van de variabelen te controleren zijn VIF-waarden (Variance Inflation Factor) uitgerekend tijdens de analyse. Wanneer de VIF-waarde te hoog is betekend dit dat er te grote samenhang is tussen de variabelen. Dit is problematisch voor de analyse, omdat de variabelen in het model dan dezelfde variantie verklaren. De VIF-waarden zijn tijdens de hiërarchische

lineaire regressieanalyse uitgerekend in SPSS. Uit deze analyse blijkt dat alle VIF-waarden lager zijn dan 2. Dit betekent dat er geen sprake is van multicollineariteit.

Output

		Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients	Std. Error	Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B		Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	2.397	.033		71.782	<.001		
	Leeftijd_c	-.006	.002	-.119	-3.231	.001	.933	1.072
	Oplmet_c	.049	.022	.082	2.236	.026	.942	1.062
	Sted_c	.012	.023	.018	.513	.608	.989	1.011
2	(Constant)	2.400	.033		72.320	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.137	-3.697	<.001	.914	1.094
	Oplmet_c	.037	.022	.063	1.698	.090	.919	1.088
	Sted_c	.016	.023	.025	.693	.489	.987	1.014
	FinSit_c	.013	.004	.122	3.375	<.001	.961	1.041
3	(Constant)	2.401	.033		73.595	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.137	-3.770	<.001	.914	1.094
	Oplmet_c	.033	.022	.055	1.504	.133	.917	1.090
	Sted_c	.022	.023	.034	.978	.328	.984	1.016
	FinSit_c	.013	.004	.118	3.313	<.001	.961	1.041
4	PerArmoede_c	-.176	.034	-.183	-5.229	<.001	.995	1.006
	(Constant)	2.400	.033		73.505	<.001		
	Leeftijd_c	-.007	.002	-.137	-3.771	<.001	.914	1.094
	Oplmet_c	.033	.022	.055	1.505	.133	.917	1.090
	Sted_c	.021	.023	.033	.937	.349	.978	1.023
	FinSit_c	.013	.004	.120	3.346	<.001	.940	1.064
	PerArmoede_c	-.175	.034	-.182	-5.195	<.001	.992	1.008
	FinSit_cxPerArmoede_c	-.002	.004	-.017	-.481	.631	.969	1.032

a. Dependent Variable: cv24p001 How dissatisfied or satisfied are you, generally speaking, about what the government has done lately?

Syntax

*Hiërarchische regressieanalyse. Hierbij ook waarden geselecteerd voor de uitbijteranalyse.

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)

/NOORIGIN

/DEPENDENT cv24p001

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c

/METHOD=ENTER Leeftijd_c Oplmet_c Sted_c FinSit_c PerArmoede_c FinSit_cxPerArmoede_c

/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)

/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)

/SAVE COOK LEVER ZRESID DFBETA DFFIT.